

1/9-10. kope
plavice vs. k. o. k. k. k.

ŠTEV. 1.

LETO I.

ZBORNİK

SVEČENIKOV SV. PAVLA

IZDAJATELJ IN ODGOVORNI UREDNIK
:: FRANC BRATUŽ ::

S SODELOVANJEM DRUGIH DUHOVNIKOV UREJUJE
:: : : IVAN REJEC : : : :

TISKA „NARODNA TISKARNA“

:: V GORICI — 1920. ::

Vsebina:

	St.
Bratski pozdrav	1
Znanstvo :	
Kantov kritizem in temelji krščanstva	2
Socializem in nacionalizem	4
Asceza in pastorala :	
Poročilo in naročilo črniški sodaliteti Srca Jezusovega	8
Sv. Ciril in Metod	10
Beseda o plesu	11
Cerkveni razgled :	
Po domovini	11
Po svetu	15
Vestnik „Zbora“	16

P

311 / 1. 1920

N P 1788 / 1968

Bratski pozdrav.

Hvala Bogu! Dva nova vesela pojava sta stopila ob letošnjem novem letu pred nas. »Zbor svečnikov sv. Pavla« — stanovsko društvo slovanskih duhovnikov zasedenega ozemlja — in vest o našem pričujočem stanovskem glasilu. Oba namerjata oploditi naše duhovniško delo z močjo, ki jo ima v sebi organizacija. O društvu drugod, tukaj le par besed našemu glasilu »Zborniku« na prvo pot mej svet.

Največ v kratkem povem o intencijah, ki jih imajo začetniki lista, če rečem, da hočejo podati nadomestilo za ljubo nam »Vzajemnost«, ki zdaj ne more k nam. Vendar pa imej »Zbornik« še posebej značaj glasila naše svečeniške stanovske organizacije v zasedenem ozemlju.

Velike reči so s tem rečene, vem, da rečene s premajhno ponižnostjo. — Stanovska organizacija duhovščine v zasedenem ozemlju! Kako velika in razsežna je nje potreba in naloga!

Naše potrebe so narastle: duševne in gmotne. S tem se bo moralo društvo smotreno baviti. Vendar si ta skromni list ne more kaj, da ne bi takoj od kraja izpregovoril tople besede sočutja vam, mučenikom našega stanu, kateri ste morali vojna leta v pregnanstvu preživeti, deloma v ječah, ali skoro kakor v ječah. Občutili ste s pomanjkanjem vred vse gorje, ki ga sovraštvo rodi. Drugi ste mučeniško živeli v ognju bojne fronte in zdaj nadaljujete mukepolno življenje po povratku v ruševine. Vsi prizadeti niso mogli preživeti pretežke izkušnje. Par bratov je padlo kot neposredna žrtev fronte, druge je sprejela v grobove tujina. — Svet in drag nam bodi njih spomin! Le Bog je plačnik za vse to mnogovrstno in brezkončno trpljenje. Naj žrtve mučenikov po zakonu občestva svetnikov padejo kot rodovitno semē v nesrečno zemljo domovine, in naj iz njega vsklije sreča potomcem!

A tudi zakon vzajemne ljubezni naj se že uveljavlja mej nami! Skrb »Zbora svečnikov« bo morala biti, da bodo najbolj potrebni in zapuščeni našli pomoči, zlasti kadar v kakem slučaju drugi poklicani činitelji odrečejo. Njim, ki so v prognanstvu in podrtinah največ trpeli in še trpijo, naše sočutje in spoštovanje, a tudi pomoč! Kar smo zamudili, naj združene moči čim brže popravijo!

Poleg te največje in najbolj skeleče rane na telesu našega stanu je še nebroj potreb gmotne npravi. V našem glasilu bodo po vrsti prihajale v raz-

pravo, a »Zbor« se bo smotreno zavzemal za odpomoč. Res da tudi organizacija ni vsemogočna, toda vsak sahi zase celo malo more in kmalu obnemore.

Res pa je, bratje, da smo tudi duševno ubožali. Dušni pastirji naroda smo. Dušno-pastirske naloge so danes ogromno narastle, a naše moči so oslABLJENE in mnogostransko vezane. Zato bo »Zbornik« smatral za svojo posebno dolžnost, obračati svečenike k duhovnemu poletu in razmahu predvojnih let. A začetek in dovršetak duhovniške moči je Kristus, in sicer Kristus v Cerkvi. Nasproti vsem mamljivim sodobnim zmotam takoj spočetka določno izjavljamo, da živimo in delamo kot duhovniki Jezusa Kristusa in njegove svete rimsko-katoliške cerkve. Poleg vere še dvatisočletna zgodovina očitno izpričuje, da je vsak odpad od Kristusa in njegove cerkve — padeč v duhovno ubožstvo, temo in smrt. Kristus je luč sveta, on je življenje — a tudi samo on. H komu drugemu naj se obrnemo? Če kdaj, je danes vsakemu mislečemu človeku jasna vsa gola in prazna ničemurnost idealov brez Kristusa. Takega ubožstva nočemo ne zase, ne za svoj narod.

Od Kristusa iščimo luči in življenja najprej duhovniki, da ostanemo svetu prava svetilnica in dotok življenja. Koliko izvrstne hrane je »Vzajemnost« tozadevno nudila duhovnikom! Zato, bratje, vas »Zbornik« vabi, da odprete svoje duhovne zakladnice ter podaste sobratom spodbude in duhovnih vodil, da najprej sebe prenovimo v Kristusu.

Duhovniki v naši zaplankani deželi danes bolj kot kdaj rabimo še pobude k študiju: rabimo dušno-pastirskih vodil in strokovno znanstvenega dela. Zakaj odtirani smo od umskih ognjišč, katerim smo bili vajeni, a nismo se novim prilagodili. Tudi na tem polju dela brez kraja, in »Zbornik« kliče delavcev. Ako bi slovanski duhovniki v deželi umstveno otrpnili ter se odrekli želji po napredku v stanovski izobrazbi, bi žalostno padli z višine, na kateri so stale in stoje vrste duhovščine naše domovine. Sedanji rod duhovnikov naše dežele, živeč v tako važnem razdobju, si šteje v posebno častno in vestno dolžnost, da tradicijo moralne ter intelektualne dediščine, vsaj kolikoršno je sprejel, nezmanjšano zapusti naslednikom.

V tej smeri bo treba delo smotreno in uztrajno organizirati.

„Zbor svečnikov“ in njegov „Zbornik“ hočeta biti brambovca in odvetnika svobode duhovskega stanu. Koliko krivice smo duhovniki prestali v zadnjih letih, koliko se je omejevala naša zakonita svoboda! Svoboda duhovnikov je pa svoboda cerkve. — Ne vpijemo po svobodi, ki je nered in razbrzdanost. Bog nam daj bolj in bolj ceniti blagoslov reda in krotitve, discipline in pokorščine. A z vsemi gnusom odklanjamo, da bi se v cerkvi naše dežele ustalila vladavina cezariзма ali celo militarizma! Zoper to z združenimi močmi!

Prav tako bodo narodne pravice v nas du-

hovnikih vselej nahajale odločne zaščitnike. To je zlat list v zgodovini slov.-hrv. duhovščine in ostane. Naj bi se že napad pripravil od katere koli strani ali oblasti, ne bomo nemi sužni, marveč v obrambo gotovi. A naša obramba za kogarkoli bo krepka in uspešna, če bomo združeni — vsak zase pa gotovo omaga.

Bratje — pastirji! Ko razmišljam polje dela, se odpirajo novi in novi izgledi. Človek bi klonil; a dušno-pastirska moč je moč od zgoraj. »Gospod s vami — i s duhom tvojim«. Bog z nami, mi pa eden z drugim! A odločno nam veleva veličina potrebe in naloge: združimo se v ljubezni in delu, v molitvi in krotitvi, da spasimo sebe in čredo!

Znanstvo.

Kantov kritizem in temelji krščanstva.

Dr. Josip Ličan, profesor bogosl.

Nad sto let je minulo, odkar je zatisnil oči sloveči nemški modroslovec Immanuel Kant, a še vedno živi širom sveta po svoji teoriji, ki ruši temelje krščanstva. Smelo rečemo, da sloni vsa moderna nevera na Kantovih naukih, ki so globoke brazde začrtali ne le v teoretično, temveč tudi v praktično življenje narodov. Liberalizem s svojo versko brezbriznostjo in s svojim gospodarskim individualizmom, socializem in boljševidem s svojo brezversko podlago, in modernizem s svojo dvoumno igro pojmov so izrastki iz korenin Kantovega kritizma. Sploh vse moderno svobodomiselnost časti v Kantu svojega očaka. Je torej pač važno in objednem še vedno aktualno, da si oglemo temelje, na katerih sloni vsa moderna protiverska struja, da pretehtamo Kantovo modroslovno teorijo.

Kantovo življenje in njegovi spisi.

Kant se je porodil 22. aprila 1724 v Königsbergu in je bil sin sedlarja. Po dovršenih študijah je postal istotam vseučiliški privatni docent matematike, fizike, antropologije in nekaterih modroslovnih predmetov. Redni profesor za logiko in metafiziko je postal l. 1770 in pozneje je bil imenovan knjižničarjem v kraljevi knjižnici. Njegovi spisi so povzročili cel preobrat na torišču modroslovja. Tedaj pojavljajoči se empirizem in pozitivizem je našel v Kantu dobro doščeno spekulativno zaslonbo. Kant sam je izšel iz Leibniz - Wolfove racionalistiške šole ter označuje zlasti Davida Hume-a kot največjega pripomočnika h kritični svoji filozofiji.

Svoje misli je razvijal zlasti v sledečih svojih spisih: »Der einzig mögliche Beweisgrund zu einer Demonstration des Daseins Gottes« (1763). V tem spisu opravičuje dokaz za bivanje božje iz vzročnosti, kar pa je pozneje zavrgel. Drugi njegovi spisi so: »Träume eines Geistersehers erläutert durch Träume der Metaphysik.« (1766), »De mundi sensibilis atque intelligibilis forma« (1770), »Kritik der reinen Vernunft« (1781.), »Kritik der praktischen Vernunft« (1788), »Kritik der Urtheilskraft« (1790). V zadnjih treh spisih razmotriva proces umstvenega spoznavanja, priznavajoč v njem le subjektivni element ter zanikajoč realno objektivnost izven razmišljujočega uma. Zlasti pa je Kant svoje versko prepričanje obrazložil v spisih: »Die Religion innerhalb der Grenzen der blossen Vernunft« (1793), »Metaphysik der Sitten« (1797). Ti spisi so ga spravili s kraljem in ministerstvom v hud konflikt, češ, da pači in ponižuje glavne in temeljne nauke sv. pisma in krščanstva.

Kant je umrl l. 1804. — Njegovi nauki so zadobili kmalu velik upliv na torišču modroslovja in etike, in še dandanes razni moderni znanstveniki kar prisegajo na njegovo besedo. Tako piše n. pr. Ludvik Goldschmidt: »Kritično delo tega filozofa (Kanta) je v vseh svojih delih prava veda, ne le včeraj in danes, temveč za vse čase.«¹⁾

¹⁾ A. I. Peters: Klerikale Weltauffassung und freie Forschung. — Wien, 1908, str. 85.

Obris Kantovega verskega sestava.

Da si jasno predočimo jedro Kantovega verskega sestava, moramo vsaj v glavnih potezah omeniti premise, na katerih slone njegovi zaključki. Prva premisa⁴ tiče našega razuma in načina našega teoretičnega spoznanja; druga naše volje ali — kakor jo Kant naziva — našega »praktičnega spoznanja«. Transcendentalnih stvari, ki presegajo čutni svet — ali bolje po Kantu: ki so izven notranjega umevanja, nikakor ne moremo — pravi Kant — spoznati s svojim razumom, zlasti ne moremo priti po tej poti do spoznanja o bivanju božjem, ker načelo vzročnosti velja le za čutni svet. Verski pojmi ali verske resnice nimajo podlage v razumu. Vsled tega ne more smatrati veda niti vprašanja: ali je Bog ali ne, za predmet unskega razmišljanja. Pač pa dozna človek — po Kantu — svojo odvisnost od naravnega zakona in Boga le v svojem »praktičnem razumu« ali volji. Le po tej pride do postulata npravnosti. Taki pojmi imajo trdno podlago v človeku. Vsled tega ima vse versko-nravno življenje svojo podlago — ne v razumu, temveč v volji. Iz tega sklepa Kant, da tiči bistvo vsakega verstva le v moralnem zakonu. Kaj človek veruje, je postranska stvar; glavno je, kako živi, kako izpolnjuje npravne življenjske postulate. Torej tudi v krščanstvu nimamo iskati resnic, na katere bi bil razum navezan, temveč le čednostnih navodil, po katerih moramo živeti. A tudi tu je treba razločevati. Marsikaj je v pozitivnih verah n. pr. v starem zakonu, nepopolnega. Celo Kristusov nauk ni — po Kantu — povsem popoln, ker se je Kristus često prilagodil judovskim zmožam. Zdrav praktični razum mora iz krščanstva izločiti vse dogme t. i. verske resnice, ki bi jih moral razum sprejeti, zlasti skrivnosti, sploh vsak nadnaravni element. Nato mora npravna Kristusova načela primerjati s postulatni pristne človeške npravnosti. Kar se strinja s praktičnim človeškim razumom, naj se sprejme, vse drugo naj se zavrže.

Tu srečavamo že one misli, ki jih često ponavljajo moderni razumniki, češ verske resnice nimajo podlage v znanstvenem umevanju, pravo verstvo nima z dogmami ničesar opraviti. Glavna stvar je, da človek pošteno živi, vse drugo ne spada k verskemu življenju.

Pa tudi v širše ljudske mase se je po socializmu globoko zarezalo to moderno versko nžiranje.

A oglejmo si natančneje, so li Kantove premise, na katerih čeli njegov verski in etični sestav sloni, res utemeljene. Če spoznamo njihovo nezdržljivost, moramo tudi Kantov zaključek o bistvu verstva in posebej še krščanstva — odločno odkloniti.

Ocena Kantove trditve o umstvenem pojmovanju.

Prva Kantova premisa o našem umstvenem pojmovanju vsebuje pravzaprav ti-le točki:

1.) Naš razum spoznava v svoji notranjosti le pojave sveta, toda nam v stvareh, kakršne so v resnici same na sebi, ne daje objektivnega spoznanja. Vsi predmeti se razmišljujejo le v notranjosti subjekta in v čisto subjektivni obliki, vsled tega nismo upravičeni trditi, kakšen je kak predmet sam na sebi v svoji zunanji realnosti. Smemo z izvesnostjo sklepati le o teh notranjih empiričnih predstavah, ki imajo svojo notranjo realnost, a o predmetovi zunanji realnosti ne vemo absolutno ničesar. »Razum — pravi — razteza zastoj svoje peroti, da bi se dvignil nad čutni svet le s pomočjo špekulacije.«⁴)

2.) Vsled tega se tudi naš razum ne more z izvestnostjo dvigniti do kake nadnaravne realnosti pojmov n. pr. o Bogu, duši itd., ki so podlaga verskega znanja.

Oglejmo si posamezno ti temeljni trditvil

Kant oklepajoč se empirizma uči, da črpa naš razum svoje znanje le iz svoje notranjščine, in sicer na dvojen način: ali iz predstav, ki jih subjekt sam neposredno proizvaja; ali pa iz notranjih pojavov (fenomenov), ki jih čuti od zunaj predstavljajo razumu. Prvi način umevanja imenuj umstveno (Verstandesurtheile), aprioristično (a priori), drugo pa izkustveno (Erfahrungsurtheile) ali aposterioristično, (a posteriori); n. pr. »krog je okrogel« mu je zgolj umstven proizvod, ki ga razum ustvari iz razkrojbe pojmov, torej analitično; in le tako pojmovanje, ki je neodvisno od izkustva, ima absolutno, splošno in nujno veljavo; dočim je trditev »krog je rdeč« le rezultat izkustva, kolikor se to slučajno javlja v subjektu. Taki predmeti, ki se v nas javljajo od zunaj po čutih, nam ne morejo nikdar izsiliti nujnih in splošnih sklepov, ker so vse reči zunaj nas le singularne — posamične. Tudi ko bi imeli še tako veliko število posamičnih slučajev, nas ti ne morejo dovesti do splošnosti. Torej vse naše spoznanje »a posteriori«, vsi sintetiški sklepi, so več ali manj problematični.

Če hočemo imeti zaključke, ki imajo splošno in nujno veljavo, morajo torej po Kantu biti le analitični, tako da je vsak predikat zaopaden v subjektu in ga iz tega razberemo. Ker pa sloni vse naše umevanje na splošnih in nujnih pojmih, teh pa ne moremo doseči potom zunanjega izkustva, je Kantu jasno, da izhajajo le iz našega razuma. Razum torej daje one univerzalne elemente, katere družimo s predmeti izkustva. Kant imenuje te univerzalne elemente »kategorije«, ki so le naše subjektivne oblike in sò v našem razumu

⁴) »Kritik der reiner Vernunft« (Kehrbach) str. 467.

že pred izkustvenim znanjem. Vse znanje torej o zunanjih predmetih je le subjektivno. Vsled tega se Kantov sestav imenuje tudi subjektivizem. Poleg »kategorij«, s katerimi doznava naš razum po notranjih oblikah pojave čutnosti, razločuje Kant še ideje. To so oblike razuma, s katerimi doznavamo »noumena«, ali predmete, ki se ne predstavljajo razumu po čutih. Ti presegajo čutnost in jih zamoremo le umeti, ne pa doznati po čutih. Kant pozna tri ideje: ideje duše, smotrenosti in idejo Boga.¹⁾ H »kategorijam« šteje Kant, pojm enote, množine, celote, pojm pritrjevanja, zanikanja in omejevanja itd. pojm možnosti, nunjosti, slučajnosti itd. O teh priznava sicer Kant, da imajo objektivno smisel — a trdi, da ni realne zveze med njimi in predmeti izkustva, vsled tega stvari, kakor so objektivno same na sebi, ne poznamo. »Was die Dinge an sich sein mögen, weiss ich nicht und brauche es auch nicht zu wissen, weil mir niemals ein Ding als in der Erscheinung vorkommen kann.«²⁾

Postojmo tu. — V vsem tem učenem Kantovem izvajanju je resnica pač ta, da morajo stvari zunanjega sveta postati naš notranji objekt, če jih hočemo spoznati. Po tem notranjem objektu spoznavamo zunajno realnost. A ko vprašamo po objektivni realnosti, ne gre za notranjo predstavo objekta; temveč je treba odgovoriti, ima-li realnost predmet, ki leži izven razmišljujočega principa. »Was sagt uns also — pravi T. Pesch³⁾ — der grosse Denker über unser Verhältnis zum Reich der eigentlichen (d. h. transcendentalen) Wirklichkeit? Er spricht uns jede Befugnis ab, über die Objekte selbst das zu behaupten, was wir unsern Vorstellungen gemäss notwendig von ihnen denken. Wohl sagen wir von den Dingen

aus, dass sie sind, und so sind. Dieses Sein ist aber eine rein subjektive Form in meinem Innern. Das bei allen unsern Erkenntnissen entscheidende Moment ist schon vor unsern Erkenntnissen vollständig in uns. Da wir aus uns den Dingen die ganze Erscheinung geben, in der sie uns erscheinen, so wissen wir von den Dingen an sich gar nichts. Kant drückt diesen Gedanken auch so aus, dass er sagt, unsere Erkenntnisse hätten zwar objektive Gültigkeit, aber diese bezöge sich nicht auf die Dinge an sich, oder die transcendentalen Objekte, d. h. die Objekte, wie sie an sich selbst sind, sondern nur auf die empirischen Objekte oder die Erscheinungen, welche als Vorstellungen in unserem Bewusstsein sind.... Wenn nun sogar die sinnlichen Objekte an sich für unser Erkennen absolut unerreichbar sind.... so vermögen wir noch viel weniger durch Vermittlung des Sinnlichen ein übersinnliches (metaphysisches) Sein denkend zu erreichen... Ich mache mir alle meine Erkenntnisobjekte; ich bin also der Producent der ganzen Welt, welche ich erkenne, somit bin ich das Alpha u. Omega.«

Ta čudni zaključek nam kaže, da v Kantovem modrovanju ne more biti vse prav. Toda predaleč bi nas peljalo, ko bi se hoteli spuščati v podrobnosti. Našemu namenu zadošča, da pribijemo v Kantovem izvajanju zlasti tri zmote, ki so druga z drugo v najtesnejši zvezi, in te označimo z besedami: 1.) apriorizem, 2.) subjektivizem, 3.) agnosticizem. Prva se ozira na univerzalne pojme, ki so po Kantu že zgotovljene oblike razuma pred vsakim izkustvom; druga na zvezo med razmišljujočim subjektom in zunanjim objektom; tretja na zunanji predmet sam.

(Nadaljevanje bo sledilo).

Socializem in nacionalizem.

Ivan Rejec.

1.

Glasilu »Socialistične zveze« za našo deželo »Delo« je pod gorenjim naslovom v uvodnem članku I. štev. priobčilo programatična razmišljanja o stališču socialistov naproti nacionalistom in nacionalnim težnjam. Ker tudi duhovščina en kos svojega dela zastavlja v smeri narodnostnega programa, ter je S. L. S. v deželi, v kateri je mesto duhovščine, svoje narodno-politično delo

¹⁾ Zigliara. II. str. 299.

²⁾ Kritik der reinen Vernunft, II. Aufl. str. 241.

³⁾ »Die moderne Wissenschaft« Ergänzungsh. der Stimmen aus Maria Laach 1876, I. str. 30.

strnilo z drugimi narodnimi strankami, smatramo za umestno in celo potrebno, da tudi glasilo duhovnikov takoj od kraja razločno izpregovori o teh vprašanjih, ki danes stoje v ospredju dejanskega položaja v deželi.

Delo duhovnikov je pred vsem v službi duš. Ljudske duše so danes sila zapuščene; zane-marjene in ogrožene. Vsa sredstva kulture, vsi organi kulture se klanjajo le gmotnemu dobičku, kot sredstvu za materialno in telesno ugodnost. Duša in njene potrebe so v strar porinene, tako se tudi skrb za dušo v današnji kulturni javnosti skoro ne pojavlja. Ne recite, da je aparat sodobne izobrazbe ali prosvete v službi duše. Ta izobrazba je skoro zgolj umska. Ne le da so tudi

umsko kulturo zaslužili materialni cilji človeštva, ampak so prav dogodki vojnih let preočito pokazali, kako je najbolj rafinirana umska kultura tembolj nevarno dvorezno orožje, ki prav tako kakor na pravo, in še brže udari na napačno stran.

Skrb za dušo in njeno svetišče začne šele tedaj, ko se postavijo na vodilno in vladajoče mesto etični, нравni cilji. Dobrota, pravičnost, svetost je življenje duše. V luči teh ciljev in pod njihovim določujočim vodstvom šele postane tudi izobrazba delo za dušo. Odtrgana od teh ciljev pa ona ostane v nizki službi zgolj gmotnih vrednot.

A največa nevarnost je ta, da sila materialističnih teženj izkuša tudi нравne spoznave, cilje in dobrine, katere je današnja družba od minulih rodov podedovala, po svojih sebičnih in kratkovidnih načelih prikrojiti in razkrojiti. Čujmo, kako sodobni diletanje razpravljajo o človekovih dolžnostih in pravicah, o njegovem razmerju do družbe, zlasti tudi do družine: pa mora vsak mislec v kratkem spoznati, da tudi v etičnih vprašanjih nima več vodstva duša s svojimi pravicami, marveč telo s svojimi željami. Kako se danes obravnava seksualni problem in vzgaja k čisti нравnosti! Kakšna je zopet socialna vzgoja mladega človeka! Kaj šele religiozna stran človekova! Res, duša je morala na javnem torišču sodobne družbe svoje pravice docela umakniti ter do malega ves prostor odstopiti gmotnim interesom, in po veliki meri celo gospodstvu mesa.

Ni pa čuda, da se sami etični pravci človeštva izprevračajo in razkrajajo po željah mensega človeka na škodo svobode duše: ni čuda, pravim: zakaj moderni človek se je v veliki meri ločil od idealov, ki so ga vezali z Bogom in večnostjo. Človek se je žalostno okrnil, ter omejil — kolikor je na njem — svoje življenje na ped življenja, ki poteka v mejah tega sveta. Ta svet pa ni domovina duše; ona je iz Večnega za večnost. Tu je domovina telesa, ki je iz prahu za prah. Čim se tedaj človek od večnosti odtrga pa v ta svet zapre, mora jeti duša hirati, a materija zavлада na njeno škodo.

Če bi mi kdo ugovarjal, češ, saj ima krščanska vera in нравnost še vedno v cerkvi svoje prižnice in spovednice, in katehet v šoli krščanske otroke pred seboj, njemu odgovorim: največja vzgojna sila, ki na srednje vrste značajev določujoče vpliva, je celotna ubranost družbe v kaki dobi, »duh časa«, ki se tisočero javlja v vseh panogah življenja. Ta pa danes ne kaže nobenega smisla za svobodo duše, ampak edino za materialno blaginjo, ali celo za tisto svobodo, ki je neobzdana čutnost — in s tisočericimi vrvmi vleče človeka v temne globine življenja.

Edino pribežališče ljudske duše v tej stiski materialistične dobe so kosi rešene tradicije iz srečnejših vernih časov in pa skrb duhovnikov, ki smo po poklicu dušebrižniki, pastirji nam izročeni duš. Od dedovanih duhovnih zakladov vere in нравnosti, od zapuščine starišev, ki so verovali in iz vere živeli, tudi danes še duhovno žive mnoge družine, ki se neposredno odtegujejo vplivu cerkve in njenih služabnikov. To s poudarkom dopoveduje svetu protikrščanski nemški mislec Nietzsche.

A čim bolj so duše zapuščene in pozabljene, tem resnejša in nujnejša je naloga nas duhovnikov, da vso moč posvetimo njih oskrbi. Nikar da bi se duhovniki dušebrižništvu odtegovali ter si druga področja izbirali, še iz drugih stanov naj bi najboljši možje hoteli duše reševati — tako kliče nemški pedagog svetovnega slovesa F. W. Förster. (Christentum u. Klassenkamp.)

Zakaj tudi duša uveljavlja svoje naravne zahteve, ne tako sunkoma kakor telo, a s tajno in nujno doslednostjo. Dolgo človeštvo ne more puščati duše stradati, ne da bi se maščevala. Tudi z diletantskimi ali sleparskimi nadomestki se ne da odpraviti, kakor obilno poskušamo dandanes. Kakšni gigantski materialni napor v dobi poslednjega veka za ostvaritev nebes na zemlji — toda ali je človeštvo danes bolj srečno ko pred sto — dvesto — petsto leti? Težko in nemogoče je tenko oceniti višino ali nižino kake dobe, a o tem ni dvoma, da krščanski narodi še nikdar v poldrugotisočletnem življenju niso tako strepetavali ter se v bolečinah zvijali, da bi se oteli sedanosti ter se domogli tako nestrpnost pričakovanih zemeljskih nebes. In vendar je tehnični napredek materialno življenje brez primere olajšal. Odkod ta lakota in žeja narodov po rešitvi iz sedanosti, ki se zdi naravnost neznosna? Odkod ta obupni strah in statistično izpričani beg pred življenjem, ki ga minuli krščanski veki niso poznali? (Primeri statistiko samomorov in v kali uničevanega življenja!) — **Duše so lačne ostale, ko so ljudje samo gmotno kulturo negovali.** Mislec sedanje dobe in priznan njen glasnik R. Eucken, duše, ki se pitajo s plodovi sodobne kulture, imenuje »mrtve duše«. »S strastnim hipnim razdraženjem izkušajo zakriti notranjo praznoto. Toda pregnati občutek praznote, se ne pravi praznoto premagati. V vsem tem umetnem razdraževanju ne žive duše resničnega življenja, ampak so notranje mrtve duše«. (R. Eucken, Sinn u. Wert des Lebens pri Ušeničniku: Knjiga o življenju, str. 37.)

A ne samo lakota ali praznosta moderne duše, tudi njena razrvanost in nemirnost se prenaša na celo družbo ter ji daje obeležje nestalnosti in valovanja. Značajnost in zanesljivost gine iz širokih ljudskih plasti. A kaj naj počne bodoča

družba, bodisi nacionalistov, bodi socialistov brez vestnih in značajnih državljanov? »Vir napredka v zgodovini je posamezni človek«, pravi Nemeč Lagarde, in po pravici. Kako naj bo dobra ljudska družba brez dobrih ljudi?

A ne slepimo se z lahkimi frazami, da bi se izognili težkim problemom in težki nalogi — o vzgoji ljudske duše! Nemški teoretiki socializma so lahkomišelnost slutili v duši proletariata čudovite zaklade kreposti, ki se bodo razmahnile v socialistični državi. Bebel je menil: »Nedelavnih lenuhov ima le meščanski svet.« (Frau u. Sozialismus⁵⁰ 1910 375.) Kautzky zopet: »Že sila navede« bo modernega delavca gnala v delavnice; »brez dela kar ne bo dolgo strpel.« (Die soziale Revolution. II. Berlin 1903, 15.) Socialist poslanec Merhof v pruskem deželnem zboru 10. 4. 1919: »Socializem pomeni spoštovanje dela«, (drug socialističen poslanec celo: »Religija bodočnosti je delo.«) (Citati po: Stimmen der Zeit. Bd. 98. S. 85.) Socialistična država, če ne popolnoma, vsaj po večini, je na Nemškem z revolucijo jeseni l. 1918 res prišla. Ali se je pa tudi pojavil in uveljavil tisti slavljani zaklad moralne moči, ki so ga socialistični preroki pričakovali? Nikakor ne! Prav nasprotno! Ne bom navajal statističnih podatkov, (ki so pa sila poučni,) zaenkrat le nekaj splošnih označeb. Državni finančni minister Schiffer (demokr.) je v narodni zbornici 9. IV. 1919 ljudsko početje tedanjih dni nazval »organizirano blaznost sedanjosti.« In blizu tiste dni je pruski minister verstva Haenisch (soc.) pisal v »Vorwärtsu« (20. IV. 1919. št. 202): »Nudili smo preveč materialnega, a smo premalo uvaževali vzgojo... Le prevečkrat smo pozabili, zabivati (zu hämmern) masam v možgane in srce, da socializem ni samo reč večih pravic, ampak vsaj v enaki meri tudi reč pomnoženih dolžnosti. Vse to so grehi minulosti, ki se zdaj bridko maščujejo.« »Vorwärts« od 12. VII. 1919, št. 367 zopet piše: »Niti za trenotek ne smemo odlašati s priznanjem, da je nemško ljudstvo izza revolucije sem izgubilo ljubezen do dela.«

Tudi o disciplini in organizacijskem talentu proletariata so bili socialistični teoretiki pred revolucijo polni hvale. Niso dvomili, da je stan zrel, sam vzeti državo v roke. A kaj se je izkazalo po revoluciji? Socialisti so po večini vzeli državo v roke, a lastna armada jih je zapustila. Opirati se morajo — ne toliko v parlamentu kakor v življenju države (in to je poglavitno!) — na meščanske stranke. O disciplini v socialistični stranki pa piše (socialistična) Rheinische Zeitung (14. IV. 1919, št. 84): »Kako daleč smo prišli z nemškim delavskim pokretom, če delavske mase svoje poizkušene zaupnike v stran odrivajo, da se prepuščajo vodstvu živčno bolnih klatežev.« Podobnih in žalostnejših poročil iz socialistične

nemške žurnalistike in izjav socialističnih poslancev bi lahko poljubno namnožil. A čemu? Dejstvo je, da nobena družba ne more svojih nalog vršiti z ljudmi, ki nimajo primerne npravne vzgoje. Že v minulem veku se je francoski svobodomislec C. Flammarion zgražal nad vlado »apašev in anarhistov« v svoji domovini; a je tudi spoznal da »brez vesti ni mogoča nobena vzgoja, a vesti ni brez božjega ideala.« Tako je nujno prišla tudi nemška socialistična vlada do tega, da živi ne od svoje stranke, ampak od meščanskih strank. Hans Liebig (Deutschlands Erneuerung, Juni 1919, 433) piše: »Ali ima kakšna vlada moči za sabo, se ne javlja toliko z glasovnicami, kakor marveč z možmi, ki jej priskočijo na pomoč, kadar je v stiski. No vlada Scheidemann, Gradnauer, Hoffmann... v svojih lastnih vrstah ne najde nobene pomoči (für die Regierung... steht aus ihren eigenen Reihen keine Katze ein.)« A dobri poznavavec in mili presojevalec socializma Werner Sombart mora izpovedati (Sozialismus u. soziale Bewegung, Jena 1919- Vorwort): »Moderni socialistični pokret je strahovito ubog na stvariteljnih idejah in graditeljni ljubezni. Revolucija v različnih deželah je to uboštvo spravila na dan; v njej zaenkrat vladajo le sile razdiranja in sovraštva; še nikoli na zemlji ni bilo tako malo ljubezni in tako mnogo sovraštva kakor te dni. Kjer pa vprašamo o pozitivni vsebini revolucije, ne najdemo nič kot le brezmejen mamozen tostran in onstran.«¹⁾

Zaman bi se kdo zoper ta dejstva skliceval na pridobitve ruskega boljševizma. Kar moremo zvedeti o njegovi prvi dobi, ga postavlja v mnogo slabšo luč kot nemški socializem. Ali pa niso poročila zanesljiva? Če niso zanesljiva za kritika, tudi ne za branitelja. Ruske razmere so še v tako spremenljivem vrvežu, da moramo na vsak način počakati, kakšne stalnejše oblike se bodo kdaj izločile iz prehodnega kaosa, ki ga pač spremlja množina skrajno odurnih pojavov. Ni pa dvoma, da vsaka družabna oblika, ki bo hotela obstati, se bo morala bistveno postaviti na krščanska socialna načela, ki niso drugega kot izraz socialne človeške narave.

II.

Toliko sem spregovoril o socialnem pomenu skrbi za dušo, ker pišem dušnim pastirjem. Skrb za duše in dušno pastirska vzgoja je srce vsakega socialnega in narodnega dela. Delo za socialno in narodno blaginjo, ki se ozira zgolj na gmotne in časne interese, a nima skrbi za ljudsko dušo, za njeno religiozno in etično vzgojo — tako delo samo sebi sproti temelj izpodkopava.

¹⁾ Citati tega odstavka so večinoma posneti po »Stimmen d. Zeit«, Bd. 98, S. 81 ss.

Dušebrižništvo je življenjska naloga duhovnikov. Velika in nujna naloga v naših dneh tembolj, čim bolj se interesi duše izrivajo iz javnosti, a se obenem človeštvu stavijo najvišji ideali: na eni strani komunistični boljševizem na drugi zveza narodov. Ti so najvišji ideali, ki jih je kdaj krščanstvo zamislilo. Zveza narodov kot ostvareitev Kristusovega in Pavlovega nauka o enakosti in bratstvu ljudi je žarela v duhu največjih papežev, zlasti Gregorja VII. Komunizem si je pa cerkev upala predpisati le tistemu stanu, od katerega zahteva največjo mero zatajevanja in poduhovljenja — redovnikom. In cerkev pozna — kaj smo ljudje! Nele da jo Sv. Duh vodi, tudi brezverec mora izprevideti, da ni na svetu institucije, ki bi imela le približno toliko vzgojne izkušnje in tudi vzgojnega uspeha z narodi, kakor 2000letna katoliška cerkev. — A idealisti naše dobe tako malo upoštevajo nujnost ljudske vzgoje za najvišje cilje. Ali je res modro ravnanje, zastavljati vse sile zgolj v agitacijo za ideal — pa bodi že socialistični ali nacionalni — a tako malo ali celo nič ne za smotreno vzgojo ljudstva k idealu?

Tudi duhovnikovo delo v javnosti mora biti docela pod vidikom dušeskrbstva. A ker je človek celota iz duše in telesa, se dejansko prva ne more abstrahirati od drugega, niti se morejo večni interesi duš popolnoma ločiti od časnih pogojev. Zato je preiskušena praksa, da se tudi duhovniki udeležujejo dela za ljudske ideale, ki niso zgolj duhovni, ne da bi se s tem izneverili svojemu zvanju. Ako je duhovnik reš, kar ime pravi in mu njegov stan naklada, bo s svojo udeležbo pri velikih in pravičnih ljudskih pokretil varoval pravice duše, pravice religije in etike. Saj je kraljestvo duše, ki je »naturaliter christiana«, uprav isto, kar kraljestvo božje in njegova pravica; prava svoboda duše, otete suženstva materije, pa tudi ni drugo kot svoboda otrok božjih. A kraljestvo božje se svojo pravico ni poklicano vladati kje v zračnih višavah, marveč v ljudeh in v ljudski družbi. Zato mora biti božje kraljestvo ne le deležno ljudskih najvišjih teženj, ampak mu mora biti tja tudi vodnik in na poti pomočnik. Zato pa je pri vsakem idealnem ljudskem pokretu mesto za duhovnika, glasnika in čuvarja kraljestva božjega.

III.

A zakaj se je duhovščina pridružila narodnim strankam v delu za ljudstvo? Res, da si se socialisti nismo kaj prida prijatelji, vsaj se stranko ne, dasi sem osebno že z mnogimi socialisti dobro izhajal. Tudi ne vem, če bi nas hoteli k sebi, ker še vedno (vsaj večina) smatrajo vero, ki jo zastopamo, za škodljivo. Vendar so k nekemu podjetju, ki so ga bili pred časom započeli, vsaj

posredno tudi kakega duhovnika povabili. Ne vem tedaj, če ni bolj kot premislek, le neki instinkt in dani položaj odločil, da smo v koaliciji z narodnimi liberalnimi strankami ne pa s socialisti. Ipak moremo ta položaj miselno opravičiti. Le treba ga s širših vidikov razgledati.

Pisec gori navedenega članka v »Delu« stavlja socializem in nacionalizem v kar najstrože medsebojno nasprotje, kakor bi ne bilo mej njima ne stikov ne skladnosti. To je pač agitacijski način razprave o predmetu, a ne socialnoznanstveni ne zgodovinski pogled na stvar. Taki sodbi ne moremo pritrditi.

Socializem v današnji obliki pač predstavlja težnje delavskega stanu — četrtega stanu — na gospodarskem in političnem polju. Mimogrede omenim, da je cilj težnjam silno visok, da, skrajšen: samovlada delavskega stanu v gospodarstvu in politiki.

Težnje slovenskega nacionalizma v naši deželi imajo za predmet še jako primitivne narodne potrebe: narodno šolstvo, ravnopravnost ljudstva in njegovega jezika v javnosti, zavarovanje gospodarskih pogojev in ustanov našega naroda pred zaslužnjem od strani tujca.

Moramo pa razgledati težnje socialistov in nacionalistov s širokega zgodovinskega in miselnega vidika. Tudi naši tako primitivni narodni napori potekajo iz tistega ogromnega vrelca, ki poldrugo sto let dviga odvisne ali celo tlačene in izrabljane narode kvišku k svobodi in samostojnosti. Ideja osamosvajanja narodov je začela svoje orjaško delo blizu pred 150 leti v vojni Severnih Američanov za osvoboditev. Že Bill of rights države Virginije izvaja idejo demokratske republike iz bistva človeške narave. (Člen 2: Vsa oblast počiva v narodu in dosledno od tam izhaja.) Deset let pred izbruhom francoske revolucije ustava Massushettska začena s proglasitvijo svobode in enakosti vseh ljudi. (Člen 1. Vsi ljudje se rodijo svobodni in enaki itd.) In Zvezne države v svojem proglasu neodvisnosti jemljejo za-se pravico samoodločbe narodov, sklicujoč se na »pravno enakost narodov«. Ali ni to že besedilo demokracije naših dni? Ista sila je v prvih desetletjih 19. veka odtrgala tudi narode in države Srednje in Južne Amerike od Španije. Iz prvotne domovine je ideja narodnega pokreta začetkom 19. veka preskočila v Evropo, ter na Balkanu dvignila Grke, Srbe in Bolgare v boj za narodno osvobojenje. Kasneje so stopili pod zastavo iste ideje Poljaki, Italjani, Rumuni, Madžari. Mej vojsko je ista ideja razdrila Avstrijo, okrnila Rusijo in Nemčijo. Narodne države, ki so nastale, so učinek iste neodoljivo tvoreče sile, ki podjarmljene in izrabljane narode žene kvišku, da lomijo jarem tujega imperializma.

Druga, toda sorodna vrsta dogodkov, se je sprožila s početkom francoske revolucije l. 1889. Namestu pokreta naroda zoper imperializem drugega naroda stopi pokret stanu zoper nadvlado in izrabo od drugih stanov. Tretji stan, obsega joč inteligenco in kapital, se dvigne zoper politično, socialno in tudi gospodarsko premoč plemstva, visoke duhovščine in njih predstavnika kralja. Namestu naroda nastopa en stan v državi, ki se dviga, toda ideje, ki sprožijo pokret in ga vodijo do zmage — so tu in tam prav iste: **ideje demokracije**. Po uspehu na Francoskem je tretji stan zaporedoma izvojeval svoje zmage tudi po drugih evropskih državah. Ta pokret v 19. veku označamo z imenom političnega liberalizma. V gospodarstvu se je zvezal z Manchesterstvom; v politiki je bil cilj vladavina parlamenta bodi v monarhiji, bodi v republiki; na splošnem kulturnem polju pa označajo liberalno demokracijo razni »kulturni boji« proti krščanstvu in cerkvi. — Čim je pa »tretji stan« kapitalistične inteligence izvojeval malone popolno zmago, ga je zapustila tista čudovita sila, ki je en vek sem rušila vse ovire krog sebe.

Gospodarski zistem liberalizma je ustvaril »četrti stan« industrijskih delavcev. Razmere so ga zgodaj silile k organizirani samopomoči; pogoji za probujo stanovske zavesti — mase nakopičene v industrijskih centrih — so bili ugodni; sredstva izobrazbe in prometa so se v minulem

veku brezprimerno namnožile in posplošile: tako je stan industrijskega delavstva razmeroma v kratkem dozorel za težnje po deležu politične moči in po boljših deležih pri razdelitvi gmotnih dobrin. Zopet je bil nov stan ali ljudski razred nosec pokreta, nove oblike ciljev, ki so se deloma tekoma časa menjavale ali še ostale nedoločne in nejasne. A gibanje so sprožile iste ideje demokracije. Isti jezik, naj tako rečem, ki ga je začela govoriti narodna demokracija, ga po njej posnela liberalna, danes še ponavlja socialna demokracija. »Svoboda, enakost, bratstvo« je geslo, ki navdihuje programe vseh treh pokretov. A dočim je liberalizem težo poudarka (vsaj v teoriji) deval na »svobodo«, socialna demokracija zavestno premika poudarek na »enakost«.

Kakor priča zgodovina zadnjega veka, ta trojni pokret ni sledil strogo zaporedoma, ampak v veliki meri vsposedno. Zlasti narodna in liberalna demokracija sta sli roko v roki ter si vzajemno posojali ideje in iniciative. Bil je Mazzini, ki je skušal obojnemu gibanju dati isto idejno vsebino in pokazati skupno pot.

Tako je tudi prišlo, da je liberalna demokracija celo proglasila nacionalni princip za svoj »absolutum«, za svojega boga. Tu je bil dr. A. Mahnič, ki je pri nas jedro spregledal ter proglasil to »narodnost za poganstvo«.

(Konec bo sledil.)

Asceza in pastoralna.

Poročilo in naročilo črniški*) sodaliteti Srca Jezusovega, na njeni mesečni konferenci v Batujah, dne 12. II. 1920.

Josip Godnič.

Od dragih sobratov stavljen mi nalogo — če mogoče stalno referirati o presv. Srcu, po katerem se naša sodalifeta imenuje — mislim tako le rešiti, da bom podajal na naših konferencah

*) Decembarska črniška sodalit. konferenca je sklenila, da imej vsaka njena konferenca okvir Srca J. in sicer na ta način, da jo otvori kratek a stalen referat o Sv. Srcu — po tem slede glavne konferenčne razprave in debate — zaključi jo pa poleg predpisanih sklepnih molitev v cerkvi še v konferenčne namene duhovniško-posvetilna molitev v čast Sv. Srcu, katero recitirajo sodali v zboru. (Besedilo je priobčeno v Vzajemnosti 1915). Tako opraviči vsaj »okvir« naših konferenc njihovo ime: conf. sodal. Cordis J. —

najprej kolikor le mogoče kratek pregled o stanju češčenja Srca Jezusovega po svetu in v domovini, torej nekako poročilo o Srcu Jezusovem, potem pa kot zaključek eno ali dve misli, ki bi bili morda sposobni, da bi kedaj o njih praktično razmišljali: nekako naročilo ali poslanico našim duhovniškim srcem za dotični mesec. Takšno poročilo bi morda zanimalo sodalitetu Srca Jezusovega, kakor bi ji najbrže bilo tudi iz njega izvirajoče naročilo dobrodošlo.

I.

Najprej kratko poročilo:

»Apostolstvo molitve«, ta izvanredni način češčenja Srca Jezusovega, ki organizira molitev po zgledu in namenih Srca Jezusovega,

je zrastle v zadnjem času v ogromno organizacijo, ki šteje sedaj nad 25 milijonov članov. Društveni organ »Glasnik Srca Jezusovega«, ki izhaja mesečno v 45 različnih izdajah in 31 jezikih, ima skupno približno poldrugi milijon naročnikov. (Hrvatska izdaja prireja tudi lep koledar Srca J.). — Molitveni od Sv. Stolice odobreni namen tega apostolstva za ta mesec (februar) je: ljubezen do reda in velikodušnost v službi Gospodovi, mesečni patroni so japonski mučeniki (5. febr.) Molitveni namen za marec: ljudski misjon in mesečni patron: sv. Klemen Dvořak (15. III.) Morda bi imeli tudi mi priliko obuditi kedaj te namene: znabiti pri obiskih Najsветеjšega.

Nedolgo temu (16. X. 1919.) se je izvršila konsekracija največjega templja Srca Jez. na svetu, namreč bazilike Srca Jezusovega na Montmartru v Parizu. Pariško poročilo konstatira, da ni bilo v Parizu še nikdar toliko škofov zbranih kot oni dan. Šteli so jih nad sto. Kardinalski kolegij je bil zastopan po 6 članih. Papeža je zastopal kardinal-legat Vico. Francoski senatorji, poslanci in visoki častniki so polnili cerkev. Papež je naslovil ob tej priliki na pariškega nadškofa pismo, v katerem poveljuje češčenje Srca Jezusovega.

V ospredju češčenja Srca Jez. stoji danes »posvečenje družin Sv. Srcu J.« Celo iz Afrike prihajajo poročila, da se v tamošnjih misijonskih naselbinah to posvečenje zelo širi; pri nas stvar stoji in se ne gane. Najbolj napreduje ta pobožnost na Francoskem, in tudi na Nemškem skušajo s to družinsko pobožnostjo dvigniti polomljenega nemškega duha. Povsod se giblje, pri nas pa stoji in se ne gane, in vendar sta se z apostolsko vnemo za to zavzela naša nadpastirja goriški nadškof msgr. Sedej ter tržaški škof-mučenik msgr. dr. Karlin najboljšega spomina... V naši odrešeni domovini pridno navdušuje za to pobožnost vrli »Bogoljub«, ki stavi tudi praktični predlog, naj bi vzel vso iniciativo kakšen samostan v roke, ter priporoča, da bi se vodila javna statistika in evidenca občin in vsaj sumarično družin, ki gojijo to pobožnost. In tu v zasedenem ozemlju? Kdo bi mogel in hotel vzeti iniciativo v roke? Brez tega bo težko kaj. Znabiti se bo kaj pobrigal za to pobožnost tudi naš bodoči nabožni list, če ga vdobimo.

Ideja te družinske pobožnosti je lepa in bi rešila marsikatero naših moralno propadajočih družin. —

Po tem kratkem poročilu le še kratko **naročilo** za nas:

Naše tačasne konference se vrše v znamenju »Zbora svečnikov sv. Pavla«, onega sv. Pavla, o katerem navdušeno vzklika sv. Ivan Zlatousti: »O kako rad bi videl Pavlovo srce, ono široko srce, katero je obsegalo mesta, dežele in države,

ono čudovito srce, vzvišeno kakor nebo, veliko kakor svet, svetlejšo od solnca, bolj goreče kot ogenj, močnejše ko diamant. Ono srce bi rad videl, ki je trpelo, če je kdo pogibal, ki se je ob grehu drugih noč in dan solzilo. V resnici in zares: srce Pavlovo je bilo srce Kristusovo! Če na kom, se morajo sklepne besede tega slavospēva Pavlovemu srcu vdejstvovati na svečnikih sv. Pavla, tako da bo tudi o nas veljalo: naše srce je, če že ne srce Kristusovo, vsaj **srce po tem Srcu**, od potrebe tega češčenja vse prevzeto in tudi samo polno ljubezni in praktičnega češčenja božjega Srca. In ko je že v ospredju ravno družinski način češčenja srca Jezusovega v obliki posvečenja družin, vidim ravno v naših sodalitetah Srea J. in sodalitetnih konferencah lepo obliko in primeren način te resnično družinske pobožnosti S. J. Mi, ki nimamo družine v ožjem pomenu besede, ampak smo le v prenešenem pomenu duhovni predstojniki velikih farnih družin, tvorimo še najbolj pravo družino ravno v duhovniških sodalitetah, zato se pa moramo tudi potruditi, da spravimo v svoje duhovniške vrste pravega družinskega duha ter da se ga globoko zavedamo — ne le na naših mesečnih sodalitetnih konferencah, ki so nam pravi družinski prazniki, ampak da ga tudi v vsem svojem medsebojnem življenju in občevanju v praksi gojimo. — Če smo pri januarjevi konferenci trdili, da se mora postaviti duhovniška organizacija na širša tla, namreč na naše konference, trdim danes in povdarjam, da mora ta širša podlaga namreč naše konference in sodalitete ter vse naše medsebojno občevanje sloneti na edinstvenem temelju bratske ljubezni. Če kdo, smo in moramo biti ravno mi familia Christi; družinska vez, ki nas veže, je pa svečeniško Srce Jezusovo, ki je naš sodedič in naš brat. Ker smo z Njim po adoptivnem zistemu pravi bratje, smo eo ipso tudi bratje medseboj, torej ena družina.

Ako nas je pri sklepu zadnje konference, da si hočemo v medsebojnem ustnem in pismenem občevanju zamenjati običajni naslov in nagovor »gospod« z naslovom »sobrat«, ta sobratska misel vodila bolj iz organizacijskega vidika, bi si lahko ogreli in osvetlili danes to idejo vzajemnega sobratstva ob gorkem plamenu ljubeznipolnega bratskega Srca Jezusovega, da se ne bomo samo imenovali in naslovljali s stalnim in častnim pridevkom¹⁾ »sobrat«, ampak, da se bomo tudi kot sobratje vedno cenili, si zaupali, brez vsake zahrbtnosti, brez kritiziranja v odsotnosti tretjega, saj če treba, nam je na razpolago bratska

¹⁾ Svetoval bi tudi sbr. uredniku, da nazivlje tudi tu v našem listu vse duhovnike z naslovom »sobrat«, saj mi si nismo eden drugemu »gospodje«!

kritika in bratski opomin iz oči v oči. (Moralisti imenujejo to hčerko bratske ljubezni *correptio fraterna*.) Torej ne le sobratje po črki in imenu, ampak sobrajte tudi v duhu in resnici. Dajmo, občutimo, kako prav psalmist vsklika: »Ecce, quam bonum et quam iucundum habitare fratres in unum.« (Ps. 132.)

Morda bi ne bilo brezpredmetno, ako bi pri eni naših konferenc slovesno dokumentirali družinskega in sobratskega duha naše sodalitete z izvršitvijo od sv. Očeta odobrenega oficialnega obreda posvečenja družin Sv. Srcu. Znabiti pri

junjski konferenci, ki bodi slovesnejša od navadnih — nekaka praznična konferenca Srca J., ki naj se otvori s sveto mašo, tudi glavni predmet (in ne samo okvir, kakor navadno) bodi razpravljanje o Sv. Srcu, ki se naj sklene s skupno družinsko posvetitvijo *coram Esposito*.²⁾ Znabiti bi postala tista konferenca obenem vir in začetek gojitve te družinske pobožnosti med ljudstvom,³⁾ na vsak način pa bi bil to slovesen dokument pravega sobratstva in slovesna ugotovitev, da je naša sodaliteta res družina, a mi pravi bratje.

Sv. Ciril in Metod.

J. G.

Najsvetlejša zvezda, ki je kedaj zasijala na slovanskem nebu ter posebno v temnih periodah slovanske prošlosti naše pradede mimo vseh prepadov in nastavljenih jim pasti tako varno vodila, da je velika večina naših bratov-Slovanov na sploh in posebej še našega lastnega jugosl. naroda prispela da lastne državnosti, ta svetla zvezda, namreč **Ciril Metodova Ideja**, je vedno razsvetljevala naše svečeništvo in naše ljudstvo. Ona bodi še posebej v teh temnih časih ravno nam duhovnikom — **zvezda vodnica**. Papež Leon XIII. ni češčenja sv. Cirila in Metoda le zato poveličal, da bi ta dva sveta brata samo figurirala v koledarjih, tudi nista bila zato povzdignjena do časti oltarjev, da bi se jih spominjali le v kakšnih narodno opremljenih frazah, niti z daleka ne samo za to; po namenih sv. Cerkve in v njenem duhu delamo šele tedaj, ako ta dva svetnika častimo v duhu in resnici. Ne govorimo samo o Ciril Metodovi misli in Ciril Metodovi ideji, ampak bodimo častivci sv. Cirila in Metoda in vzgajajmo svoje vernike v praktične Ciril Metodove častivce! Dvignimo to češčenje, povzdignimo češčenje sv. Cirila in Metoda v naših krajih do tiste višine, v kateri je češčenje sv. Antona Padov. po vsej Italiji. Naj postaneta sv. Ciril in Metod naša svetnika kateksohen, kakor je Italijanom sv. Anton enostavno il santo. Ne bojte se, da bo naše ljudstvo godrnjalo, češ nova pobožnost; ne, pobožnost ni nova, nobena druga ni v našem ljudstvu tako vkoreninjena in tako popularna. Ni čuda, da je zavzel v naših cerkvah po vsakokratni pridigi svoje častno mesto stalni očenaš v čast sv. Cirilu in Metodu, in kjer se morda še ni, naj se prihodnje nedeljo oglasi! Nekatero naše konference so že proglasile julij za Ciril Metodov mesec, ki se bo slovesno obhajal s Ciril Metodovo nedeljo (ki je v ljubljanski škofiji itak zapovedana) in z dnevnim Ciril Metodovim očenašem. V Marijinih družbah se ustanavljajo Ciril Metodovi odseki. Šolarjem se delijo CM. podobice, ki ne krasijo

samo šolskih in drugih molitvenikov ampak tudi naše brevirje. — V geslo nam je že postala rečenica: »Hvalimo Boga v sv. Cirilu in Metodu!« — Kako nas mora biti sv. Cerkev vesela, da vzamemo tako resno plemeniti klic in blage želje velikega papeža Leona. Opozoril bi tudi na **apostolstvo sv. Cirila in Metoda** (pod zavetjem Device Marije), o katerem pravi »Apostolski molitvenik« str. 13: Leta 1914 je bilo že vse pripravljeno, da se »Apostolstvo sv. Cirila in Metoda« vpelje v goriški nadškofiji, a vsled vojske se je morala stvar odložiti«. Te besede nas kličejo na delo. — Čepovanska konferenca je izrazila željo, da bi bile naše prihodnje Šmarnice — Ciril Metodove. Za letos je to nemogoče, za prihodnje leto pa naj nam jih kdo spiše! Morda bi pa že letos vsaj deloma lahko porabili zgorej imenovani lepi »Apostolski molitvenik«, ki vsebuje lepo berilo o sv. Cirilu in Metodu. — Uredništvo našega letošnjega koledarja bi prosil, da posveti prihodnjemu koledarju vso pozornost in naj ga izda pod imenom »Koledar sv. Cirila in Metoda«, ki naj ostane stalna hišna knjiga našega ljudstva, katero ga bo pod tem naslovom zelo veselo. — Naš stanovski list pa naj nam odpre Ciril Metodovo — rubriko.

Sobratje! Apostol narodov, sv. Pavel je zaščitnik našega društva. Pod njegovo egido častimo narodna apostola sv. C. in M. Vsrkajmo pred vsem mi sami civilmetodijskega duha vase: študirajmo njihovo življenje in posebno njihove svete boje; učimo se njima v čast tudi cirilice. Z eno besedo:

Hvalimo Boga v sv. Ciriju in Metodu!

²⁾ Pri debati se je sklenilo, da se bo taka praznična konferenca v poročevalčevem smislu obdržavala in sicer v Štomažu. Povabi se tudi zunanji govornik.

³⁾ Ta zadeva bo tvorila važen del referatov in sklepanja na tisti konferenci.

Beseda o plesu.

V. Š.

Pred vojsko je šla vsa naša organizacija v vprašanju plesa za tem, da se ples po možnosti očistimo, izkoreninimo. V naših društvih je bil ples nepoznan. Če so hoteli člani naših društev plesati — in teh ni bilo malo, zlasti ne pri izobražencih — so morali na »narodne« veselice, na »liberalne« prireditve. In zares! Protiplesno delovanje je imelo precej uspeha na naši strani, zato pa so nasprotniki tembolj noreli.

Vojska je prinesla v tem pogledu dokaj spremembe. Vojaki so prišli domov in zahotelo se jim je po zabavi in plesu. In začelo se je plesati in vse naše ozemlje se je zdelo eno samo veliko plesišče. Vse je drlo in dere na ples, tudi članice Marijinih družeb ne delajo več izjeme. Po vaseh, koder se pod pritiskom družeb in drugih činiteljev že desetletja ni plesalo, se je mladina uprav strastno vrгла na ples, kakor da bi hotela popraviti, kar je preje zamudila. To je vsekakor slabo. Toda istočasno se je rodilo spoznanje o zlih posledicah plesa. In to je dobro. Občni zbor »Zveze slovenskih županstev«, ki se je vršil 5. svečana v Gorici, je mej drugim sklenil tudi resolucijo:

»Zveza pospešuj z vsemi sredstvi treznost, varčnost in pridnost našega ljudstva in bori se proti pijančevanju, plesu in njegovim nenravnim razvadam«. Ali bi mogli kaj sličnega pričakovati pred vojno? Čimbolj se je naša organizacija borila proti plesu, tembolj so ga naši verski in politični nasprotniki gojili.

Najbolj tolažljivo pa je dejstvo, da je svetno izobraženstvo, ki je skoro vse stalo v vrstah nasprotnikov, odprlo oči, izprevidelo zle posledice plesov in da to tudi očitno poudarja. Hvala Bogu! Podajmo si roke v skupno delo.

Po moji sodbi bi moralo iti delovanje nas duhovnikov za tem, da plesa ne sicer odpravimo, ker je to nemogoče, ampak da ga kar mogoče omejimo. To se godi s poukom na eni strani, primernim vplivanjem na pristojnih mestih na drugi. Naš program bodi: malo plesov, kar pa jih je, naj bodo dostojni. Ples bo dostojen, ako se vpoštejevo štiri točke, ki so kakovost plesa, red, nadzorstvo, gotova ura. Ako dosežemo, da se v tem sporazumemo z vso inteligenco in z oblastmi, nam ples ne bo delal kdove kakšnih preglavic.

V naši vasi smo imeli leta 1918 in v naslednjem predpustu krog 50 plesov, leta 1919 in letošnji predpust pa le 2 velika javna plesa in običajne ženitninske plesse. Namesto fantovskih plesov, ki se vrše po načelu »čim večja gneča, tembolj nese«, smo vplivali, da je ples priredilo društvo, ki je zgledno pazilo na to, da je nastopalo le določeno število parov, ki jih je vodil nekaj plesni učitelj, da so se plesali le dostojni plesi, da so se plesalci ob pravi uri razšli.

Seveda ostané naloga gotovih cerkvenih družeb in bratovščin, da popolnoma odvajajo člane od plesa. Naloga asceze.

To so moje misli, ki sem jih imel še pred vojno in jih tudi danes nisem premenil.

Cerkveni razgled.

Po domovini.

Statistika treh škofij zasedenega ozemlja.

Tu si usojamo navesti statistične podatke iz goriške, tržaško-koperske in poreško-puljske škofije v sedanjem obsegu. Naj služijo našemu medsebojnemu upoznavanju in naši orientaciji. Prihodnje številke bodo po možnosti prinesle podatke iz ostalih kosov zasedenega ozemlja.

Podatke navajamo iz cerkvenih in uradnih listin, to je iz zadnjih škofijskih šematizmov (Status personalis et localis).

A.

Goriška nadškofija.

Ta šteje na podlagi šematizma iz leta 1915 (novejšega — vsled vojnih razmer —

ni še bilo) 16 dekanatov (poleg neodvisnega Ogleja) z 192 duhovnjaki; od teh je čisto slovenskih 125, čisto italjanskih 57 in mešanih le 9. Prebivalcev je jugoslovenske narodnosti 165.600 in laške narodnosti 110.750. — Pripomnimo, da je uradno ljudsko štetje l. 1910 v Gorici (mestu) ugotovilo prebivalstva 29.201, od teh je bilo Jugoslovenov 10.868 in Italjanov 14.812, ostali so bili raznih narodnosti. To število je večje kakor ono v šematizmu izkazano, ker so v njem poleg katoličanov zapopadeni tudi pripadniki drugih veroizpovedanj (židje, protestanti itd.).

Štev.	DEKANAT	Duhovnij	Od teh so			Prebivalci	
			slov.	mešane	ital.	jugoslov.	ital.
1	Bovec	6	6	—	—	7.4000	—
2	Kanal	14	14	—	—	15.400	—
3	Kobarid	8	8	—	—	10.000	—
4	Cerkno	9	9	—	—	8.700	—
5	Črniče	11	11	—	—	15.200	—
6	Devin	11	9	2	—	11.500	—500
7	Komen	15	15	—	—	17.300	—
8	Ločnik	17	13	2	2	14.200	5.500
9	St. Peter	10	10	—	—	18.000	—
10	Tolmin	18	18	—	—	20.200	—
11	Gorica	16	12	4	—	27.200	16.400
12	Kormin	14	—	1	13	—500	15.500
13	Flumičel	12	—	—	12	—	21.000
14	Gradiška	11	—	—	11	—	14.000
15	Monfalcone	9	—	—	9	—	26.000
16	Visco	9	—	—	9	—	9.000
17	Oglej	1	—	—	1	—	2.850
	Skupaj	191	125	9	57	165.600	111.750

Številke potrjujejo, da je jugosl. prebivalstvo kompaktno in da meji v različnih obri-
sih z laškim prebivalstvom.

B.

Tržaško - koperska škofija.

Po šematizmu iz l. 1918 šteje tržaško -
koperska škofija 396.136 katoličanov. Raz-
deljena je v 16 dekanatov s 173 duhovni-
jami (119 župnij in 54 kapelanij), od teh

duhovnij je čisto jugoslovenskih 137 in
sicer: 95 župnij in 42 kapelanij, mešanih
36 (župnij 24, kapelanij 12). Čisto italijan-
skih dekanatov in duhovnij ni.

Vseh jugoslovenskih katolikov je v tej
škofiji 258.616 (65,1%) in italijanskih 137.520
(34,9%).

Štev.	DEKANAT	Duhovnij	Od teh so			Prebivalci		
			jugoslov.	mešanih	ital.	jugoslov.	ital.	
1	I. Čisto jugoslovenski dekanati	Opčinski	8	8	—	—	9.185	—
2		Tomajski	10	10	—	—	9.193	—
3		Dolinski	16	16	—	—	15.354	—
4		Jelšanski	10	10	—	—	17.160	—
5		Kastavski	13	13	—	—	37.810	—
6		Kršanski	10	10	—	—	9.798	—
7		Pičanski	12	12	—	—	10.205	—
8		Pazinski	15	15	—	—	20.092	—
9		Buzetski	12	12	—	—	19.066	—
10		Krkavski	7	7	—	—	11.700	—
11		Osapski	7	7	—	—	10.003	—
12	II. Mešani dek.	Tržaški	16	—	16	—	60.000	88.434
13		Pivanski	8	—	8	—	1.803	20.218
14		Humački	12	—	12	—	9.002	10.065
15		Koperski	7	—	7	—	8.142	16.212
16		Oprtaljski	10	—	10	—	10.103	2.591
	Skupaj	173	120	53	—	258.616	137.520	

C.

Poreško - puljska škofija.

V poreški škofiji so 4 dekanati s 30 duhovnijani, od teh je 22 jugoslovanskih, 8 mešanih, in čisto italijanska nobena; in v puljski škofiji 3 dekanati z 29 duhovnijami, od teh je 24 jugoslovanskih, dve mešani in 3 italijanske; skupno je torej 59

duhovnij, od teh je 46 jugosl., 10 mešanih in 3 laške.

Vseh katoliških Jugoslovenov je v poreški 31.500 in v puljski 51.400, torej skupno 82.900 Jugoslovenov; laških katolikov je v prvi 27.000 in v drugi 32.200; torej skupno 59.200.

Ti podatki so vzeti iz škof. šematizma od l. 1911.

Štev.	DEKANAT	Duhovnij	Od teh so			Prebivalcev		
			jugoslov.	mešane	ital.	jugoslov.	ital.	
1	I. Poreška škofija	Poreč	10	8	2	—	10.000	8.000
2		Rovinj	2	—	2	—	2.000	14.000
3		Kanfanar	4	3	1	—	7.000	500
4		Motovun	14	11	3	—	12.500	4.500
		Skupaj	30	22	8	—	31.500	27.000
1	II. Puljska škofija	Pulj	12	9	8	2	28.600	24.700
2		Vodnjan	11	10	—	1	9.600	6.700
3		Labinj	6	5	1	—	13.200	800
			Skupaj	29	24	2	3	51.400

Če prepozremo podatke vseh treh škofij, prejmemo te le rezultate:

- Čisto jugoslovanskih duhovnij je
 - v goriški nadškofiji 125
 - v tržaško-koperski škofiji 137
 - v poreško - puljski 46
 skupno duhovnij 308
- Mešanih duhovnij je
 - v goriški nadškofiji 9
 - v tržaško - koperski škofiji 36
 - v poreško - puljski 10
 skupno duhovnij 55
- Čisto italijanskih duhovnij je
 - v goriški nadškofiji 57
 - v tržaško - koperski škofiji —
 - v poreško - puljski 3
 skupno duhovnij 60

- Prebivalstva Jugoslovenov je
 - v goriški nadškofiji 165.600
 - v tržaško koperski škofiji 258.616
 - v poreško - puljski 82.900
 skupno 507.116
- Italijanov je
 - v goriški nadškofiji 110.750
 - v tržaško - koperski škofiji 137.520
 - v poreško - puljski 5.200
 skupaj 307.470.

Dr. L.

Crkvene prilike v Porečko-Puljski biskupiji.

U primorskim krajevima bio je naš puk od stare avstrijske vlade najviše zapušten u Porečkoj biskupiji. Ta zapuštenost ostavila je veliki trag i u vjerskom pogledu. Škola nijesmo u tim stranama imali malne ništa sve do zadnjeg vremena. Zato nije moglo biti ni školskog vjeronauka. Posljedica toga je ta, da vlada u puku veće neznanje u vjerskom pogledu i da se na uzgoj ljudi sa strane crkve nije moglo mnogo uplirati. Zatim se vidi trag zapuštenosti i u vanjskim znakovima: crkve su po našim župama malne sve siromašne, zato malene i priproste. Gradovi i gradići naravski čine u tom iznimku, jer ondje stanuju oni, koji su imali sva svoja prava u kulturnim potrebama oživotvorena.

Veliki razlog zapuštenosti je nestašica našega domačega svećenstva, koja je bez dvojbe teretila savjest više nego jednoga biskupa. Naš puk je ondje u većini, ali to nije ni u vrijeme Austrije potpomagalo. Naš puk ne uživa ondje onih jezičnih

pravica, koje se uživaju u drugim primorskim biskupijama. Svećenstvo takodjer nije ni prije uživalo u dopisovanju sa Ordinariatom, u biskupijskim duhovnim vježbama itd. jezične ravnopravnosti sa onim drugim svećenstvom. To je takodjer mnogo uplivalo na duhovno stanje.

Na mnoga mjesta, gdje je 99.99% našega naroda, nastanjeni su svećenici, koji govore jezik naroda vrlo zlo, a u privatnom razgovoru i u uredu sile ljude, da se muče govoriti u drugom jeziku. U takvim se je mjestima narod odbio od svećenika, a zato i od crkve. U talijanskim gradićima uz more je vjersko stanje u desolatnom stanju.

Jedina nam je utjeha, što je naš narod u tim stranama živ, zdrav i nadaren — ta doseljen je iz Dalmacije i Crne Gore. Na svaki način moramo mu odgojiti što više domačeg svećenstva, koje će za nj imati ljubavi, jer to će biti u vjerskom pogledu jedini spas. To moramo pokušati.

Vseučilište v Ljubljani.

Po razpadu nemške Avstrije se je z novim in še većjim navdušenjem vzbudila v novoustanovljeni Jugoslaviji stara želja po slovenskem vseučilišču, ki se je tudi uresničila.

Vseučilište je popolnoma moderno urejeno in ima razven starih fakultet tudi tehnično fakulteto s celo vrsto modernih tehničnih strok.

Že od nekdanj se je zahtevala na bodočem slovenskem vseučilišču bogoslovna fakulteta. Ta je tudi sedaj od centralne vlade soglasno sprejeta. Vendar pa se je nekdo oglasil z vprašanjem, ali naj bo ta fakulteta v zvezi z vseučiliščem ali morda samosvoja, češ, da moderna vseučilišča, zlasti v Nemčiji, bogoslovne fakultete izločujejo. Mi seveda stojimo na tem stališču: Če namen vseučilišču ni enostransko pojmovano svobodomiselstvo, ampak svobodno, a resno znanstveno delo, tedaj je potrebna na vseučilišču iz tega vidika ravno tako bogoslovna fakulteta kot druge.

Celo Harnack zastopa stališče, da se naj tudi v Nemčiji obdržijo z drugimi fakultetami tudi bogoslovne, in ko je šlo v Nemčiji za ločitev crkve od države, so nekatere univerze nastopile z vso odločnostjo proti nakani, da bi se bogoslovne fakultete izločile iz vseučilišč. (Glej protestanski list »Christliche Welt« 1919, št. 4.)

Bogoslovni strokovnjaki se seveda čudijo, kako more sploh obstajati kak dvom, ali je bogoslovje znanost ali ni. Ali zato ne, ker ima za podstavo dogme? Toda znanost ni v nezavezanosti.

Nobena znanost ne ustvarja svojega predmeta. Namen znanosti je slediti samo resnici in resničnosti.

Kakor druge vede skuša tudi osnovno bogoslovje, kritično, zgodovinsko, filozofično in psihološko ugotoviti to realnost in nje naravo: dejstvo in izvir krščanstva. Biblične vede preiskujejo pisane vire te religije: dogmatika razmotriva nje vsebino in razvoj; moralka nje etiko; cerkveno pravo nje izraz v pravnih odnosih socialnega verskega življenja; pastoralno bogoslovje nje vzgojno metodo in versko-etično prakso; zgodovina nje socialni razvoj in kulturni upliv; primerjalno versoslovje njeno razmerje do drugih verstev. Ne umejemo, kako da morejo nekateri tu zanikati resne možnosti za resno znanstveno delo. Zakaj, recimo, bi ne bila liturgika — veda, ki raziskuje z isto metodo, istimi kriteriji in isto resnostjo razvoj krščanskega bogoslužja, kakor n. pr. kulturna zgodovina razvoj običajev, šeg in noš? Ali če nekaterim vede ni brez hipotez, navedimo vzgled iz najbolj dogmatične vede, iz dogmatike. Dogma je res dana, toda koliko znanstvenega dela, če hoče dogmatik dogmo kar mogoče najbolj doumeti iz zveze dogem, z analogijami, z umskim razmišljanjem! Kdor pozna zgodovino spekulativne dogmatike, ta pozna tudi grandiozne koncepcije, s katerimi so skušali veliki bogoslovni misleci: sv. Avguštin, sv. Tomaž Akvinski, Suarez, in dr. dogme osvetliti in umu približati. Nekatere hipoteze so se obnesle in vsestransko utrdile, dru-

ge so še dvomljive, zopet druge je veča izločila. Za pozitivno znanstvene narave pa je odprto še širše polje — zgodovina dogem.

Zato je nezmislno, zapirati bogoslovnim strokovnjakom pot na znanstveno polje. Katoliški in pravoslavni kristjani smatrajo bogoslovje za

znanost in s toga stališča se nam mora v naši demokratični državi priznati in dati možnost, da tekmujejo enakopravni z drugimi znanstveniki za palmo resnice in spoznanja.

Čas, XIII (1919) 153.

Po svetu.

Češka.

Češko-slovaška republika je izmed vseh novo nastalih narodnih držav pokazala največ kulturno-bojnega stremjenja. Dela na cerkvi neprijazno ločitev cerkve od države, na laicizacijo šole itd. Sicer je dvomljivo, če bodo te predloge prišle v obravnavo v sedanjih zbornici, a od bližnjih volitev krščanska ljudska stranka pričakujeboljšanja svojega položaja in s tem več vpliva.

Vesel pojav med češkim narodom je intenziven pokret mladinskega krščanskega gibanja, ki vstaja v treh oblikah: krščansko dijaštvo, selska mládna in telovadna organizacija Orla. Povdarjati treba, da vse te panoge mladega krščanskega vstajenja goje praktičen in smotren stik z usporednim jugoslovenskim gibanjem. Od te vzajemnosti si oba krščanska bratska naroda obeta veliki sadovi.

Prav tako mnogo obeta živahno in resno znanstveno in umetniško delo katoliške češke inteligence — vmes mnogo mladega naraščaja. »Literarno društvo« ima v »Archi« in »Hlídki« na Moravskem odlični glasili, »Cirilo-Methodijska matica« pa nastopa s tehtnimi leposlovnimi in znanstvenimi izdaji. O vsem tem — upamo — da bomo v prihodnji številki temeljiteje poročali.

Manj umljivi in simpatični so nam nekateri pojavi v češkem duhovniškem pokretu. »Jednota«, organizacija češko-slovaške duhovščine, je poleg zahteve po češkem jeziku v liturgiji in cerkveni autonomiji pod praškim metropolitom, stavila v svoj program tudi zahtevo po odpravi celibata. Med tem, ko se oficialni predstavniki »Jednote« drže legalne poti v dosego postulatov, so pa nekateri nastopili via facti z atentacijo duhovniških zakonov. Skrajno levo krilo duhovnikov — Ohniskaři — so pa na zborovanju v Pragi 8. jan. t. l. proglasili neodvisnost od Rima ter zasnovali samostojno narodno cerkev. Tudi če je res storilo

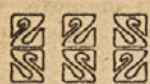
ta korak 140 duhovnikov — in morda kasneje še kak posameznik — je vendar to le neznamen drobec vse češke duhovščine.

Kongregacija Sv. Officija je z odlokom od 15. jan. t. l. razkolno češko cerkev obsodila in izobčila. »Acta« so tudi priobčila papeževo pismo praškem nadškofu. Sv. oče opominja nadškofa in duhovščino, naj sedanjí položaj kar najpozorneje prouči, ter daje nasvet, naj bi se sklical v Prago zbor ter skušal doseči sporazum. Papež dalje opozarja v listu, da treba cerkveno disciplino oteti in cerkveni celibat kot svet in nedotakljiv držati.

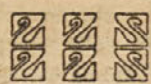
11. jan. so se shizmatiki s posebnim agitacijskim proglasom obrnili na rojake za »odstop« iz rim. kat. in vstop v čeho-slov. cerkev. A odziv od strani naroda je bil mrzel. Oglasila sta se tudi dva vseučiliška profesorja, odlična zgodovinarja. Dr. Pekar v »Národní politiki« izjavlja, da se kot Čeh ne more navdušiti za shizmo, in pravi, da ves pokret sloni na jako plitvi osnovi. Ravno radi racionalistične liberalnosti nove ustanove on kar najresneje dvomi, da bi bila nova naprava zmožna izvesti npravno povzdigo ljudstva.

Prof. dr. Šusta pa v »Venkovu« kaže na bedno in brezpomembno životarjenje nemških starokatolikov. Opozarjajoč na kulturni boj v 70ih letih v Nemčiji, sklepa s poudarkom, da »bi mlada republika v tem vihnem času podobne rane gotovo še težje prenesla.«

Resnejša nevarnost kot od narodne shizmatične cerkve pa grozi od svobodomiselstva, ki s Husovimi slavnostmi po deželi pripravlja narod za odpad v večih masah. Zato je le obžalovati, da opasni položaj katoliške stvari v Češki ni našel duhovskih vrst edinih in združenih.

Vestnik „Zbora“.

Pravila „Zbora svečnikov sv. Pavla“.

SOBRATJE! Pravila »Zbora svečnikov sv. Pavla« so stara 21 let. Treba jih bo prenoviti na sobranju, ki se bo vršilo meseca julija v Trstu. Društveno starešinstvo želi, naj se pravila na dekanijskih konferencah ali na sestankih zajednic presv. Srca pregledujejo, pretresajo, ter reformni predlogi pošljejo društvnemu tajniku. Starašinstvo bo na ta način najbolje doznalo za tozadevne želje sobratov in bo moglo na sobranju predložiti predelana pravila v odobrenje. V tej številki smo priobčili približno polovico pravil, prihodnja štev. prinese še drugo polovico.

—:—

Ime društva. § 1. Ime društva je: »Zbor svečnikov sv. Pavla« v Trstu. Sedež društva je v Trstu.

Namen društva. § 2. Namen društva je: a) gojiti medsebojno spoznavanje in občevanje; b) širiti in utrjevati ljubezen med sodrugi in višimi predstojniki; c) popolnjevati na vse strani naobrazbo sobratov; d) braniti in pospeševati koristi in pravice posameznih sodrugov kakor tudi v obče stanovske; e) skrbeti za ustanavljanje pobožnih bratovščin in razširjati obstoječe.

Sredstva. § 3. Sredstva društva so: a) večkratno sobranje sodrugov, na katerem se predavajo znanstvene in prigodne reči spadajoče v delokrog svečenstva; b) društvena knjižnica; c) peticije in resolucije; d) pobiranje pristojbin, rednih letnih in izrednih doneskov, ter sprejemanje darov in zapuščin; e) izdavanje prigodnega časnika.

Sodrugi. § 4. Društvo ima samo rednih sodrugov. Redni sodrugi morejo biti samo katoliški svečeniki slovanske narodnosti vseh škofij v obsegu avstrijskega Primorja. — § 5. Vsi sodrugi brez razlike so enakovredni in enakopravni. Kdor želi biti sodrug društva, mora to priobčiti pismeno društvnemu starosti. — Starešinstvo dovoljuje in odreja v svoji seji vstop v društvo brez motivacije. — Kdor želi izstopiti iz društva, mora to tudi pismeno naznaniti društvnemu starosti. — § 6. Po važnih razlogih sme starašinstvo v svoji seji, z dvetretinsko večino navzočih vsakega sodruga izključiti, ne da bi mu moralo povedati, zakaj da ga je izključilo iz društva. — § 7. Proti odrečenemu sprejemu ali zoper izključenje dovoljen je priziv na prvo prihodnje sobranje. Priziv se mora izročiti društvnemu starosti v teku 14 dni po prijavi dotičnega sklepa starešinstva. §

8. Vsak sodrug, vstopivši v društvo, mora svojeručno podpisati pristopni list, ter se smatra toliko časa sodrugom društva, dokler ne izstopi, umre ali dokler se ne izključi. Ves ta čas mora plačevati določene prisose.

Pravice in dolžnosti sodrugov. § 9. Vsak sodrug ima pravico: a) iskati pri društvnem starašinstvu pomoči v osebnih in stanovskih stvareh; b) v sobranju glasovati, štvlati nasvetov in predlogov, kakor tudi voliti in voljen biti. — § 10. Vsak ud mora: a) po svoji moči podpirati društveno delovanje, ter sprejeti izvolitev v starešinstvo, če ga sobranje — ob nadomestilni volitvi pa starešinstvo — ne oprostí; b) plačati 10 kron pristopnine takoj o pristopu; c) plačati letni prinos, katerega visokost določí starešinstvo v svoji seji. — Sodrugi, ki je izstopil iz društva, mora ob novem vstopu zopet plačati pristopnino v istem znesku. — Pristopnina se v nobenem slučaju ne da nazaj. — Po vplačilu pristopnine izda starešinstvo legitimacijo. — § 11. V posameznih slučajih sme starešinstvo naložiti posameznim sodrugom, iščočim pri njem pomoči, izredne denarne prisose, katere mora vsak na zahtevo naprej plačati oziroma zavezati se, da jih plača v času po starešinstvu določenem. — Določevaje visokost takih izrednih prisosov oziraj se starešinstvo na gmotno stanje prosilčeveo.

Društveni organi. § 12. Organi društva so: 1. Sobranje. 2. Starešinstvo. 3. Nadzornik in 4. Razsodišče.

Sobranje. § 13. Redno sobranje skliče starosta vsako leto meseca julija, izredno pa, kadar je treba. — § 14. Ako zahtevajo pismeno 3 člani starešinstva ali tudi pismeno vsaj četrtina vseh sodrugov in zajedno naznanijo dnevni red, mora starosta sklicati v 14 dneh izredno sobranje. — Ako sjarosta ne bi hotel sklicati rednega ali izrednega sobranja v določenem času, sklicati ga mora nadzornik. § 15. Na redno sobranje kakor tudi izredno vabi starosta — v slučaju § 14 nadzornik — naznanilom pribitim v društveni pisarni vsaj 8 dni poprej. Ta čas pa sme starosta in odnosno nadzornik skrajšati, če zahteva to korist društva, določivši kraj, dan, uro in dnevni red sobranja. — Tudi mora starosta — v slučaju § 14. nadzornik — vselej posamezne ude vabiti pismeno na sobranje. § 16. Sobranje je sklepčno, kedar je prisotna desetina vseh udov; izuzet iz tega določila je slučaj § 41. — § 17. Sobranju predseduje starosta ali nje-

gov namestnik. Ako je tudi ta zadržan, voli sobranje starosta, toda samo za tako sobranje. Sobranje voli zapisnikarja in v potrebi dva skrutatorja. § 18. Kedar se glasuje na sobranju, odločuje nadpolovična večina navzočih sodrugov, ako ni v pravih za kateri slučaj drugače odredeno. V slučaju enakosti glasov odločuje starosta, kateri samo v tem slučaju na sobranju glasuje. Način glasovanja določi starosta. Volitev starašinstva, nadzornika in razsodišča ter glasovanje o prizivih izključenih ali nesprejetih sodrugov se vrši z glasovnicami tajno. — Zapisnik obsega vse obravnave sobranja. — Podpisati ga morajo v 8 dneh starosta ali njegov namestnik, zapisnikar in nadzornik. — § 19. V sobranju ni dovoljeno sodrugom imeti svojih pooblaščenecv. § 20. V delokrog sobranja ide: a) volitev staroste in 5 članov starašinstva; b) volitev nadzornika; c) volitev razsodišča; d) odobravanje računskih sporočil; e) preprave družstvenih pravil in to le z večino dveh tretin vseh navzočih udov; f) posvetovanje in sklepanje o samostojnih predlogih. Vendar pa se morajo taki predlogi prijaviti starašinstvu vsaj 14 dni pred sobranjem; g) razdruženje društva s štiripetinsko večino navzočih udov.

(Dalje prihodnjič).

SOBRANJE »ZBORA« V SEŽANI dne 8. I. 1920 se je izvršilo ob obilni udeležbi duhovnikov, ki so se z navdušenjem zavzeli za ideal, da se mora v okvirju poživljenega »Zbora« stanovsko organizirati vse jugoslovansko svečeništvo zasedenega ozemlja. Skupni ideali, skupno frpljenje, skupno delo — torej tudi vzajemna pomoč!

Izvolilo se je »Zboru« starašinstvo, kakor sledi: starosta sbr. Ignacij Valentinčič, dekan v Komunju; podstarosta: sbr. Ivan Rojec, dekan v Tolminu, in sbr. Ivan Flego, dekan v Buzetu; starašine: sbr. Alojzij Kraševc, žpk. v Brezovici v Istri; sbr. Frančišek Švara, vikar v Šempolaju (p. Nabrežina) na Krāsu; sbr. Virgilij Šček, kapl. v Lokvi na Krasu (p. Divača). Poslednji je prevzel tudi posle glaynega tajnika pri »Zboru«; sbr. Švara pa posle blagajnika.

Sobranje je sklenilo, naj »Zbor« izdaja glasilo, ki se imenuje »Zbornik svečnikov sv. Pavla«, ki nam bo di nadomestilo za »Vzajemnost«.

Mej vitalne sklepe sobranja se mora šteti naslednji: »Zbor svečnikov« se hoče kar najgloblje ukoreniniti v duhovščini potom konferenc, ki naj se — kar le moči — mesečno vrše po dekanijah ali sicer po naravnih okoliših. Vsaka konferenca imej stalnega poverjenika za »Zbor«, ki uzdržuje stik mej njim in konferenco in sicer tem potom, da se bo udeleževal sej starašinstva, (ki se bodo vršile vsak zadnji četrtak meseca v hotelu Balkan v Trstu). Poverjeniki bodo sporočali

pri sejah osrednjemu starašinstvu sklepe in težnje konferenc in njenih članov, obratno pa sklepe starašinstva nosili na konference. — Druga pot vzajemnega stika bo naš »Zbornik«, ki bo priobčeval javnosti namenjene obravnave starašinstva, a bo rad sprejemal tudi kratka poročila z vseh konferenc.

STAREŠINSTVO ZBORA je imelo tekom dveh mesecev več sej. Konferenčam je namenjen pred vsem sklep o ustanovitvi odsekov v »Zboru«.

I.

ODSEK ZA PRAVNO VARSTVO IN GMOTNE ZADEVE DUHOVNIKOV. Na čelu mu je sbr. dr. Anton Požar, župnik v Koprivi na Krasu (p. Dutovlje). Odsek je v imenu Zbora najel posebne odvetnika v Trstu, kateremu se bodo izročale v zastopanje osebne in stanovske zadeve duhovnikov. (Ime se priobči v prihodnji številki, ko bo pogodba urejena.) Načelnik odseka se tem potom obrača zlasti do sobratov, ki so bili v pregnanstvu ali begunstvu, naj bi mu točno obrazložili svoj položaj, ako še niso dosegli, kar jim gre. Tudi tisti sobratje, ki še ne dobivajo plače — ali pa ne v redu, — naj bi zadevo (s točnimi podatki) javili sbr. načelniku, da se v imenu društva zavzame za ureditev. — Načelnik želi čim brže zvedeti natančne podatke o sobratih, ki se še niso mogli vrniti domov. Vsaka osebna nezgoda, ki bi zadelja kakega sobrata, naj se nemudoma prijavl!

Odsek obenem opozarja na sledeče:

POGLAVJE II KONGRUI.

Duhovniške plače, ki že zastajajo daleč za dohodki preprostega delavca, so se vsled vojnih razmer le še bolj občutno skrčile. Razni lokalni dohodki, ki se v smislu zakona z dné 19. sept. 1898, drž. zak. št. 176, § 4., vštévajo v postavno normirano plačo — so dejansko odpadli ali se silno zmanjšali, in to zlasti dohodki iz treh virov: 1.) iz naturalnih dajatev vernikov, 2.) iz obresti državnih obveznic (bivše Avstrije) in 3.) iz prispevkov lokalnega cerkvenega premoženja. — Ni treba povdarjati, da so res **vojni dogodki** to skrčenje plače povzročili. Po mnogih krajih so naturalne dajatve vernikov za dolgo dobo let nemogoče, dokler se vinogradi in poljedelski nasadi ne obnove. Obresti avstrijskih rent in obveznic se ne izplačujejo več — in bogzna, kedaj se povoljno ta zadeva reši. Tudi cerkve ne morejo več prispevati, ker so prišle v raznih krajih skoro ob vse svoje premoženje. Državni vrednostni papirji so mrtvi — zemljiški nasadi uničeni! Ti lokalni dohodki, ki figurirajo v fasiji kot del duhovniške plače, so le **na papirju!**

Ali bi se dalo pravnim potoh temu zlu opomoči? Ali naj se zahteva, da se fasija na novo adjustira? Toda proti temu govori odlok naučn. (avstr.) ministerstva z dné 20. jan. 1904, št. 721, ki določa, da se sme fasijo adjustirati le ob nastopu službe. — Pač pa imamo zakonski predpis, po katerem smo dolžni nemudoma opozoriti upravno oblast na rečeni nedostatek: § 49, drž. zak. z dné 7. maja 1874, drž. zak. št. 50, določa po nemškem originalnem besedilu: *Erhebliche Veränderungen in der Substanz des Kirchen-, sowie des Pfründen- und Stiftungsvermögens, müssen sofort der staatlichen Kultusverwaltung angezeigt werden.* — In ni dvoma, da gre tu večkrat za znatne in bistvene premembe v beneficalnem premoženju! — A ne le da smemo, celo dolžni smo opozoriti na to upravno oblast, a smemo tudi zahtevati od nje vsaj **časne remedeure** in to na podlagi § 56. istega zakona: *Die Verwaltungsbehörden sind in allen Fällen solcher Streitigkeiten (od strani tretjih oseb gl. § 55.) über Leistungen zu Kultuszwecken befugt dort, wo es das dringende Interesse der Seelsorge erheischt, auf Grund des bisherigen Besitzstandes, oder, soweit derselbe nicht sofort ermittelt werden kann auf Grund der summarisch erhobenen tatsächlichen und rechtlichen Verhältnisse, ein Provisorium zu verordnen.* Torej zmisel te določbe je: v vseh slučajih ko postane kak prispevek dušnemu pastirju dvomljiv in se mu vsled tega od strani tretjih faktorjev ne izplača, ker se mora dajatvena dolžnost še le instančnim potom upravnih oblasti (§ 33. istega zakona) ali proti patronu sodnim potom (§ 34.) ugotoviti, mora prevzeti upravna oblast začasno dotično breme. Paragraf 34. se izrečno nanaša na § 56.: *Hat der Rechtsweg einzutreten, steht der Verwaltungsbehörde — die Anordnung eines etwa nötigen Provisoriums zu (§ 56.).* — **Zakon hoče torej v izrednih slučajih, ko dušni pastir ne more priti takoj do svojega, v fasiji zagotovljenega prispevka h kongruu, pomagati mu, da prevzame verski zalog začasno izplačilo dvomljivega prispevka.** — Na podlagi te odredbe je v resnici bivša avstrijska učna uprava iz verskega zaloga nadomestila dajatve v naturalijah in prispevke občin, ki niso mogle med vojno te svoje dolžnosti spolniti. — V istem smislu piše Dr. B. Fritsch v knjižici: *»Das Kongrua Gesetz«* 1901, str. 133 (Kanzova izdaja): *»Die Leistungen des Dritten (zur Dotation der Pfarregeistlichkeit) ist jedenfalls (in der Fassion) einzubekennen; für den Fall, dass dieselbe nicht sofort liquid ist, trifft § 56 des Gesetzes vom 7. Mai 1874, R. G. Bl. 50, Fürsorge.*

V danih slučajih je faktično naučno ministerstvo v tem smislu odredilo. Tako navaja isti dr. Fritsch (l. c. str. 143): *»Bei vorübergehender Leistungsunfähigkeit der Kirche kann der Kon-*

grua-Beitrag derselben provisorisch auf den Religionsfond übernommen werden« (min. odlok 6. novembra 1899, št. 24.820 in 28. novembra 1899, št. 31.483.).

Analogno velja torej glede naturalnih dajatev ali neizplačljivih obresti od državnih obveznic, sploh kjer je slučaj *»vorübergehender Leistungsunfähigkeit*«.

Glede naturalnih prispevkov se opozarja, da dolžnost oddajati jih, ne ugasne že s tem, če se je dotična ustanovna ali obvezna listina izgubila. Pravna dokazila za to so po razsodbi upravn. sodišča na Dunaju z dné 13. marca 1902, št. 2429 (Budw. A, 26, 998) — tudi večletna dajatev ali navedba v starih inventarjih in v prejšnjih župnijskih fasijah. Dr. Fritsch (l. c. II. str. 20) izvaja: *»Der Bestand einer Verpflichtung zur Leistung von Naturgiebigkeiten kann auch durch langjährige tatsächliche Uebung nachgewiesen werden. Grundbücherliche Eintragung der Giebigkeitsverpflichtung ist nicht erforderlich. — Eine Verjährung solcher Verpflichtungen tritt nicht ein (razsodba upr. sodišča 21. sept. 1904, št. 9825 — Budw. A. 28, 2882)«.*

Toda v vseh slučajih, da je kak vir lokalnih dohodkov izostal ali se zmajšal, je dušni pastir upravičen, na podlagi zgoraj navedenih zakonskih odločb, ki so še v veljavi — **zahtevati, naj prevzame verski zalog vsaj provizoričnim potom dotično breme.**

V ta namen bi treba — kakor navaja v slučaju premembe posestnega benef. stanja in na podlagi dopisa namestništva v Inomostu z dné 27. aprila 1898 št. 15. 631. — Baranella (Manuale d' ufficio 1905, str. 611) — predložiti upravni oblasti poleg prošnje in zadnje fasije tudi natančni izkaz izpadlih postojank z označbo vzrokov, zakaj so izpadle.

Končno ne bo odveč, če se podpre prošnjo z razlogom, da je vlada dolžna nadomestiti, kar je vojna uničila ali poškodovala, saj gre v bistvu tu le za povrnitev vojne škode. **Dr. L.**

II.

ODSEK ZA ŠOLSTVO. Velik del svojega truda obračamo kot katehetje na pouk krščanskega nauka in vzgojo otrok v šoli. Naš šolski ideal je zadobil dva pogubna udarca: krščanski nauk je v šolah zasedenega ozemlja izločen izmed obveznih predmetov in potisnen mej tolerirane predmete, ki so na poljubno izbero. Vrhu tega so odpravljene verske vaje učencev, tako da bi v smislu naredbe šola niti ne smela dovoljevati učencem prostih dni v svrhu prejetanja sv. zakramentov. — Malone kompaktno je ves naš narod s podpisi protestiral zoper take naredbe, a vendar smo dobili tiskovine za spričevala, v katerih ni natiskan verouk kot predmet. — Naš Zbor bo

čim brže vse ukrenil, da bo dal narodnemu prostetu potrební poudarek. Mej tem so pa nekatere konference sklenile, da v taka spričevala, kakor se zdaj ponujajo, duhovniki ne bomo vpisovali, da iz verouka, ker bi bilo poniževalno, da bi se dali izriniti od pravice, katere imamo po božji in narodni volji. Šolski odsek pričakuje, da se čim brže izjavijo vse konference; ali naj v taka spričevala — kakršna so izdali — razredujemo ali ne? (Dopisi na naslov sobrata Leopolda Čigoi, vikarija v Štomažu, P. Sv. Križ-Cesta. Goriško.)

Obenem ne vemo, ali imamo še duhovniki zastopnike v šolskih korporacijah in svetih; ali ti sploh poslušajo ali ne? — Nadalje daje okupacijska oblast podpore za izdajo učnih knjig. Ali ne bodo deležni te podpore tudi katekizmi in šolski molitveniki? Pozitivni kos programa pa namerja odsek prepustiti katehetskemu sestanku, ki se v doglednem času skliče v Gorico ali Trst. (Tozadevne ideje posamnikov ali sklepe in razprave konferenc prosimō na gori navedeni naslov.)

III.

ODSEK ZA NARODNO POLITIKO. Narodne stranke zasedenega ozemlja v narodno političnih vprašanjih nastopajo v strnenih vrstah. Tako je treba! A v teh strnenih vrstah moramo duhovniki tvoriti disciplinirano strničo četol! Vsled nesporazumljenja so se tu pa tam pojavili nerazumljivi slučaji nediscipliniranosti. Naša spravljljivost ne sme nikdar iti tako daleč, da bi tajili svoje versko-kulturno prepričanje in stališče, kakor ga je blizu tridesetletna tradicija ustalila. In naši narodni soborivci drugačnega prepričanja so tudi tako viteški, da česa takega od nas niti ne pričakujejo.

Nekatere duhovske konference so obravnave politično in nepolitično pisavo naših listov, ki služijo naši nadstrankarski politični organizaciji, n. pr. pisavo »Edinosti«. Dosedanja tozadevna poročila izredno soglašajo. Nužno prosimo vse konference, naj bi tudi ta tema čim prej obravnave in dopostale sklepe ali objave. (Ker je sbr. dr. Ignacij Kobal, vikarij stolne cerkve v Gorici — stolno župnišče — naš zastopnik v odboru društva »Edinosti«, bi on sprejemal tozadevna obvestila.)

IV.

ODSEK ZA KULTURNO IN SOCIALNO INICIATIVO. Kdo ne gleda z globoko žalostjo razdejanja vojske? A niso razdejani le domovi, polja, cerkve — še bolj je razdejan značaj ljudstva, razdejana šola značaja — naša društva. Imenovani odsek hoče tu sistematično zastaviti delo.

Za danes objavljamo sledeči dve poročili:

OBČNI ZBOR S. K. S. Z.

Po dolgem presledku vojnih let je goriška S. K. S. Z. imela dne 26. febr. t. l. ob obilni udeležbi svoj občni zbor, na katerem je predsednik monsgr. Dr. Josip Ličan podal sliko njenega delovanja v preteklosti. Iz tega poročila smo povzeli, da se je »Zveza« pred vojno čvrsto gibala. Imela je l. 1913 nad sto učenjenih društev, priredila nad 50 predavanj, ter dva poučna tečaja na deželi. Zlasti se je razvijalo mladeniško gibanje. Podzveza Orlov je štela 29 odsekov in 716 članov. V Gorici je imela lastno knjižnico, ki je štela 130 obiskovavcev.

Nato se je sestavil načrt delovanja za bodočnost. Po vsestranskih zanimivih debatah so se sprejeli naslednji sklepi: 1.) **Vsa društva v »Zvezi« učenjena, naj se obnovijo in poživijo.** Pri sklicanju občnega zbora naj se predlože okr. komisarjatu dosedanja pravila v 3 izvodih; v slučaju da teh ni, se podajo pravila po skupnem vzorcu.¹⁾ Le zgolj športna ali narodna pevska društva se lahko po potrebi spojiijo z drugimi sličnimi, sicer pa naj telovadni oddelki naših društev kar moči vzporedno delujejo z drugovrstnimi v dotičnem kraju. 2.) V društvih naj se organizirajo vsi naši krščansko misleči elementi, ker v organizaciji je moč, in le tako se bo mogoče v bran postaviti protikrščanskim strujam. 3.) Predavanja in prireditve naj se kolikor mogoče v večjih skupinah po okrožjih vrše. 4.) Preskrbi naj se, kolikor mogoče dušna hrana knjig in kulturnih spisov. Upostavijo naj se oziroma na novo ustanovijo knjižnice. 5.) Kot predmete predavanja in razpravam se priporoča naslednje: a) Apologetična snov proti naraščajočemu brezverstvu. b) Poduk o gmotnih aktualnih stvareh. c) Posebna pozornost naj se obrača na kmetski stan, katere mu naj se zbuja veselje do resnega dela ter pobija brezvestna špekulacija verižništva. 6.) Društva naj nastopajo proti vsaki moralni korupciji s protesti na oblasti. Goje naj treznost in varčnost, nastopajo proti plesom. 7.) Ker je »Zveza« tudi socialna, naj se z vso vneto zavzema za socialno gibanje, razpravlja o socializmu in boljševizmu, poudarjajoč kar je v njih dobrega, zametujoč, kar je slabega. 8.) S. K. S. Z. naj prične izdajati mesečnik za krščanske kulturne potrebe našega ljudstva in po možnosti tudi brošure. 9.) Letna udnina se zviša za društva na 10 Lir, za posamezne člane 3 L 60 c. na leto. 10.) Slednjč se sklene, naj odbor pozove vse naše kulturne delavce, ki so pribežali v Jugoslavijo, naj se vrnejo, ker jih nužno potrebujemo. Izmed deset biv-

¹⁾ Pravila občnega vzorca bo S. K. S. Z. dala tiskati in bodo prav kmalu društvom na razpolago.

ših odbornikov sta ostala tu le dva. — V novi odbor so bili izvoljeni naslednji gospodje, ki so se pozneje tako konstituirali: Monsignor Dr. Josip Ličan, predsednik; g. Svitoslav Premrou, podpredsednik; g. David Doktorič, tajnik; g. I. Pačglavec, knjižničar; g. Jos. Fegja, blagajnik; gosp. Vuk, odbornik; g.ica Eliza Makuc, odbornica; g. Anton Rutar in Ciril Vuga, namestnika, g.ica Podgornik, namestnica. — Pripomnimo, da S. K. S. Z. sme po pravih razširiti delokrog po vsem Primorju. Želeti je, da naši č. sobratje razvijajo na tem našem skupnem kulturnem torišču povsod živahno delo. Potreba krščansko kulturnih društev je dandanes večja kot sploh kedaj poprej! Zanašamo se, da bo »Zbor svečnikov«, zlasti pa njegov »odsek za socialno in kulturno iniciativo« posvetil K. S. Z. vso pozornost v dveh smereh: 1. Kako bi se kulturno društveno delo po posameznih krajih dežele intenzivno pospešilo. 2. Kako bi se delo cele dežele centraliziralo okoli S. K. S. Z.

Poziv Cecilijancem zlasti duhovnikom! Vojska je mnogo društev, če ne popolnoma končala, vsaj vkovala v nerodovito spanje, tako je tudi z diecezanskimi cecilijanskimi društvi. Zganimo se, in oživimo zopet ta, če kdaj, gotovo v teh časih prepotrebna društva. Lepa cerkvena pesem je imela vedno, in bo imela tudi zdaj blažilen vpliv na razdvojena človeška srca in dvigala duha k Bogu.

O d b o r n i k.

Zopet prosimo vse konference, da se bodo bavile z obema predmetoma. **Vsaka konferenca naj sestavi pregled predvojnega stanja društev (in cerkvenih družeb) v okolišu ter zasnuje program za obnovev.** Gradivo naj se pošlje sbr. predsedniku S. K. S. Z. v Gorici, msgn. dr. J. Ličanu, profesorju bogoslovja. — Prav tako naj vse konference (zlasti slovenskega dela dežele) obravnavajo zadevo ljudskega kulturnega lista z dveh vidikov: list potrebuje 1.) sotrudnikov in 2.) naročnikov.

Kulturni delavci, ki so voljni sodelovati pri listu, naj se blagovolijo čim brže pisмено oglasiti pri

Dr. Josipu Ličanu, profesorju bogoslovja v Gorici, Via Orzoni.

V.

POROČILA KONFERENC. Črniške konference: 12. I. in 12. II. Predmeti, ki so se tikali »Zbora«: Za poverjenika k sejam starešinstva se je izbral sbr. Josip Godnič iz Dornberga. — Vsi navzoči (28 duhovnikov) so pristopili kot člani v Zbor. — Obravnavala se je zadeva odsekov na sploh in njih področje. — Iz odseka za šolo: klasifikacija verouka v sedanjih spričevalih (negativno.) Naroča se potom ods. za šolstvo starešinstvu, da vse kar najbolj energično ukrene, da se verouku vrnejo pravice v smislu zakona in narodne volje. — Iz ods. za nar. pol.: obravnava se način pisave naših nadstrankarskih političnih listov. Iz ods. za kult. inic.: cirilo-metodijska ideja. (Glej današnji članek o sv. Cirilu in Metodu!)

Konferenca za Banjško planoto v Čepovanu 19. I. Poročilo o sobranju Zbora v Sežani. — Vsi navzoči pristopijo k Zboru. — Za poverjenika k sejam starešinstva se izbere sbr. Peter Butkovič, župni upravitelj na Lokvah. — Iz ods. za kult. inic.: Sklene se izdati Cirilo-metodijske šmarnice za l. 1921.

Konferenca za Brda v Vedrijanu 22. I. se je popolnoma pridružila sklepom čepovanske konference. — Za poverjenika k sejam starešinstva se je izbral sbr. Ciril Sedej, župni upravitelj v Kojškem. — Eden navzočih članov je kompetentno poročal o dogodkih v tržaški škofiji, ki razburjajo našo javnost.

Sestanki duhovščine v Gorici 9. II. in 16. II. Obravnavali so se programi vseh odsekov; posebe v smislu ods. za nar. pol. smernice in organizirana oblika duhovniškega dela v naši politiki; pisava naših nadstrankarskih polit. listov.

Opomba: Vsaj tisto gradivo konferenc, ki se tiče Zbora in njegovega dela po odsekih, naj konferenčni tajnik (ali pa poverjenik) zanesljivo in nemudoma sporoči glavnemu tajniku Zbora (sbr. Virgiliju Ščeku kaplanu v Lokvi, p. Divača), in pa gori imenovanemu adresatu dotičnega odseka.

Blagajnik „Zbora“ in upravnik „Zbornika“ č. sobratom.

Živimo v materialističnem veku. Naša idealna služba in naš vzvišeni stan sta temu stremljenju nasprotna; toda temu se ne moremo popolnoma odtegniti, dokler živimo in bivamo v takem miljeju. — Brez materiala, brez denarja, je danes vsako delo nemogoče in bi bil vsak pokret vže v kali zadušen. — Zato moramo biti ljudje in računati z obstoječimi razmerami. — To je spoznala velika večina duhovnih sobratov v zasedenem ozemlju ter podprla svoj pristop k »Zboru svečnikov sv. Pavla« z vplačanjem udnine 10 Lir in s prostovoljnimi prispevki. — »Zboru« pa ne zadostuje samo društvo z idealnim namenom, ampak hoče ta svoj ideal tudi uresničiti in sicer tako, da širi svoje ideje potom svojega društvenega glasila: »Zbornik svečnikov sv. Pavla«, ki se tiska v »Narodni tiskarni« v Gorici, namenjen vsej duhovščini jugoslovenski v zasedenem ozemlju.

Ko zagleda to naše dete luč sveta in je prejmete, preč. sobratje, v svoje roke, težko bo mogel vsak spoznati, koliko ljubezni, koliko truda, koliko skrbi, pa tudi koliko denarja je skritega v tem na oko tako neznatnem podjetju. Predznost je sicer začetni v tako kritičnih časih in v takem valovanju življenja s takim podjetjem, toda ali naj hiti življenje in zgodovina neopaženo mimo najinteligentnejšega dela našega naroda? Cilji, ki smo jih zasnovali v društvu in glasilu, so vredni našega stanu, vredni žrtev in truda, vredni našega naroda. — Mi ne moremo in ne smemo biti indiferentni v tej odločilni uri, ko se majejo povsod stari temelji obstoječega reda, ter prekrižanih rok čakati, kaj nam prinese temna in skrivnostna bodočnost. Treba je priprave, potreba je dela, da ne bomo ob uri odločitve nepripravljeni.

Sobratje! Pristopite vsi do zadnjega v naše vrste, vsi, ki ste dobre volje, vsi, ki se zavedate svoje stanovske časti in ste vneti za npravni in verski prepoved našega naroda. V organizaciji je moč. Učimo se od nasprotnikov. Sloga jači, nesloga tlači. Zato vsi v organizacijo »Zbora svečnikov sv. Pavla«!

Društveno glasilo »Zbornik« se vam bo zdelo na prvi pogled predrago, zlasti, ko tako kruto občutimo draginjno na svoji lastni koži, a naši dohodki ostanejo vedno isti. — Toda,

»ne samo, kar velewa mu stan,
kar more, to mož je storiti dolžan.«

In idealnost in požrtvovalnost našega stanu ni poznala nikoli mej. Ali naj odrečemo v tej uri? Kaj bi govorila zgodovina, kaj bi rekel naš narod, kakšna odgovornost nas čaka pred večnim Sodnikom, ko bi svoje nam poverjeno čredo zapustili kot najemniki in prepustili volji divjosti nasprotnikov! Ne! Zvesti Kristusu, zvesti svoji nalogi: požrtvovalnosti, da se tako ločimo od materialističnega naziranja naših nasprotnikov, ki nam ravno to očitajo kot največjo pregreho. — Dokažimo v dejanju, da nam požrtvovalnost ni prazna beseda!

Pomislite, preč. sobratje, da stane sama tehnika in material lista vsake številke letno nad 15 lir; list pa se tiska v omejenem številu (400 izvodov) in se je do sedaj oglasilo še-le 198 naročnikov! — Listu pa se misli določiti cena na 15 lir letno. — Jasno je kot beli dan, da ne moremo vršiti svoje idealne naloge brez vsestranske požrtvovalnosti.

»Bratje, ura je, da od spanja vstanemo! Appropinquat enim redemptio vestra«, pri kateri pa je treba tudi našega sodelovanja. — Na vas je torej, ali uspemo li umremo... Zatorej na plan, komur je drago življenje! In delo in trud nam Bog blagoslovi!

Članarina 10 Lir in naročnina »Zbornika« 15 Lir naj se pošilja na »Zbor svečnikov sv. Pavla« v Šempolaju p. Nabrežina. — Istim potom se vrše vse reklamacije.

Iskren krščanski pozdrav!

Upravnik in blagajnik.

„Vzajemnost“ glasilo slov. hrv. svečenstva.

»Vzajemnost« l. VII. (1919) 1 piše: Hrvatje in Slovenci smo združeni v eno telo. — Že prej ko nas je tuja sila držala narazen, nas je kri in sorodstvo jezika vleklo skupaj. Zanimali smo se drug za drugega in radi zahajali eden k drugemu. Bili smo skupaj na katoliških, evharističnih in drugih shodih. — Toliko bolj se moramo družiti zdaj! Drug drugega moramo bolj spoznavati, se

osebno obiskovati in duševno komunicirati. Skrbeti moramo, da se — polagoma sicer, a vendar bolj eden drugemu asimiliramo.

Hrvatje in Slovenci tvorimo skupaj katoliški del Jugoslavije. Na nas je ležeče, da bo katoliško ime v Jugoslaviji v časti!

Najvažnejšo nalogo pri tem imamo pa mi svečeniki. Mi smo duhovni vodi-

telji katoliškega ljudstva.... Mi moramo naš narod versko in kulturno dvigniti in s tem tudi na pravoslavne brate dobro vplivati.

V ta namen se imamo mnogo mej seboj pogovoriti. Koristne in potrebne so duhovske konference, kjer duhovski sobratje osebno skupaj pridejo in se razgovarjajo. Kjer se duhovniki v plemenite svrhe radi mej seboj shajajo in družijo, tam se boljša življenjê duhovnikov samih in vernega ljudstva.

Nas pa je vseh preveč, da bi se mogli vsi osebno poznati in shajati. Število jugoslovenske katoliške duhovščine cenimo približno na 4000. Lepa armada Kristusova! — Ker torej ne moremo vsi mej seboj osebno občevati, zato je potrebno, da občujemo vsaj pismeno. Imeti moramo torej skupno glasilo. Mi vsi imamo isti cilj in vzor: posvečevati sebe in širiti kraljestvo božje mej narodom. Naloge hrvatskega kakor slovenskega svečenstva so iste: naš katoli-

ški narod učiti, voditi, dvigati, katoliško ime na našem slovenskem jugu častno zastopati. Dalje imamo tudi svoje stanovske interese, ki so v skupni državi skupni, isti. Kaj nas torej zadržuje, da bi ne imeli skupnega glasila, v katerem se o vsem tem lahko razgovorjamo?....

Zato si drzne »Vzajemnost« predlagati jugoslovenski katoliški duhovščini, da jo sprejme za svoje glasilo...

Op. ur. — Ker se duhovniki zasedenega ozemlja — žal — ne moremo pridružiti jugoslovenskemu krogu, smo si za silo osnovali lastno malo glasilo, ki bo pa svoj glas vedno ubiralo z bratskim glasom onstran premirne črte. Nikoli ne bomo pozabili vzorov, ki smo jih prej skupaj gojili, ostanemo jim zvesti ter jih zapustimo mlajšemu rodu.

LISTNICA UREDNIŠTVA. — Precej gradiva, ki je bilo poslano, je moralo to pot izostati. V aprilovi številki, upam, bomo mogli podati obširnejši razgled po svetu in zlasti pogled na slovestvo, ki je danes čisto izostal. Prosim zlasti soprobrata Hrvate, naj se oglasijo z več prispevki.

IZ UREDNIŠKE LISTNICE »EDINOSTI«. V »Edin.« št. 52 (1920) protestirata gospoda R. in G.

v S. 1.) zoper širjenje vesti o ločljivosti veljavnega krščanskega zakona po papežu; 2.) zoper poročila o »duhovskih ženitvah kot legitimnih.« — Urednik odgovarja ad 1.) da ne more preiskati poročila glede na njeno resničnost; ad 2.) da je ves svet pisal o porokah duhovnikov in da imajo po svetu civilni zakon. — Vsekakor točno!

„Narodna Tiskarna“

:-: :-: v Gorici :-: :-:

ULICA VETTURINI št. 9

ima v zalogi vse tiskovine za preč.
cerkvene urade. Kar ni v zalogi
izvrši točno in hitro. V zalogi ima
poleg drugih knjig: S. Gregorčič:
„Job“, „Mali katekizem“ trdo vezan,
šolski molitvenik „Srce k Bogu“ itd.